

สวนโมกข์
ธรรมกาย
สันติอโศก

ศ.นพ.ประเวศ วะสี

คัดลอกจากต้นฉบับ

บิตยสารหมอชาวบ้าน เล่มที่: 97

เดือน/ปี :

พฤษภาคม 1987

คอลัมน์ :

สวณโมกษ์ ธรรมกาย สันติอโศก

ผู้เขียน :

ศ.นพ.ประเวศ วะสี

<http://www.doctor.or.th/column/list/5901>

โปรดทราบ

๑.ไฟล์หนังสือนี้ เลขหน้าไม่ตรงตามต้นฉบับ

๒.นักเขียนแต่ท่านมีความคิดเห็นต่าง , ทักษะที่
แตกต่างกันไปโปรดใช้วิจารณญาณในการอ่าน

๓.มีการจัดย่อหน้าใหม่

สารบัญ

ตอนที่ 4	จากปากน้ำภาษีเจริญสู่ปทุมธานี	5
ตอนที่ 5	พุทธธรรม กับ ธรรมกาย	13
ตอนที่ 6	‘ธรรมกาย’ องค์การจัดตั้ง	26
ตอนที่ 7	พระโพธิรักษ์และชาวอโศก	40
ตอนที่ 8	สันติอโศก พระหรือมาร	50
บูรณาการ		68

ตอนที่ 4 จากปากน้ำภาษีเจริญสู่ปทุมธานี

ในด้านหนึ่งวัฒนธรรมกายกำลังโด่งดัง ภาพโบสถ์ทรงแปลกสะดุดตา ภาพผู้คนเป็นเรือนหมื่นเรือนแสนที่พากันไปชุมนุมปฏิบัติธรรม แผ่นโปสเตอร์อันสวยงามประชาสัมพันธ์เรื่องธรรมทายาทติดอยู่ทั่วไป เป็นเรื่องแปลกใหม่และมีพลัง ในอีกด้านหนึ่งก็มีคำถามและคำวิพากษ์เช่นว่า วัฒนธรรมกายกำลังทำอะไร ทำไมจึงต้องใช้เงินมากนัก ดูจะดึงดูดคนชั้นกลางเชื้อสายจีน เข้ายึดกุมชมรมพุทธของมหาวิทยาลัยต่างๆ และพยายามผลักไสคำสอนสำนักอื่นๆ ออกไป การเพ่งดวงแก้วทำให้เกิดปัญญา หรือทำให้หลงทางกันแน่ ลัทธิธรรมกายเป็นลัทธิธรรมปฏิรูปหรือเปล่า ฯลฯ

ในการที่จะวิเคราะห์เรื่องนี้จำเป็นต้องทราบประวัติ ทฤษฎี การปฏิบัติ และวิธีบริหารจัดการของ “ธรรมกาย” และหลักพุทธธรรม

แนวคำสอน ลัทธิ นิกาย บางอย่างเกิดขึ้นมานานจนไม่ทราบจุดตั้งต้นที่ชัดเจน ‘ธรรมกาย’ เริ่มต้นไม่นานมานี้เอง และมีจุดตั้งต้นที่ชัดเจน

หลวงพ่อดปากน้ำภาษีเจริญเป็นผู้ก่อตั้งกระบวนการ ‘ธรรมกาย’ ท่านมีนามเดิมว่า สด มีแก้วน้อย เดิมเป็นพ่อค้าข้าว อยู่ที่อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี บวชที่วัดสองพี่น้อง และเรียนกัมมัฏฐานจากพระอาจารย์ต่างๆ หลายสำนัก บวชอยู่ 11 พรรษา ยังรู้สึกไม่มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมอย่างที่ต้องการ

วันหนึ่งที่วัดบางคูเวียงพระภิกษุสดนั้งทำความเพียรภาวนาอยู่ เกิดดวงใสขนาดเท่าไข่แดงของไก่อยู่ที่กลางกาย จิตแน่วแน่เป็นสมาธิ มีความสุข อิ่มเอิบยิ่งนัก แม้เมื่อลืมตาเดินไปไหนมาไหนดวงสว่างนั้นก็ยังติดตาอยู่ ทำให้มีความปีติอิ่มอกอิ่มใจ จนกระทั่งมีเพื่อนพระทักว่า “คุณสด ทำไมคุณฉันทเพลไปยิ้มไปอย่างนั้นเล่า”

ในวันนั้นเมื่อท่านทำความเพียรต่อไป ดวงสว่างที่กลางกายยิ่งสว่าง และโตมากขึ้นขนาดเท่าดวงอาทิตย์ ท่านเรียกเวลานี้เป็น ‘มัชฌิมา ปฏิปทา’ หรือทางสายกลาง และต่อมามีการเรียกกันในหมู่คณะนี้ว่าดวงปฐมมรรคบ้าง เมื่อท่านเพ่งดวงสว่างนั้นต่อไปก็เห็นดวงเก่าหายไปดวงใหม่มาแทนที่ มีกายต่างๆเกิดขึ้น จนในที่สุดเป็นพระปฏิมากรเกิดดอกบัวตูม มีความใสมาก ท่านเรียกองค์พระใสนี้ว่า ‘ธรรมกาย’

ท่านอังกาบาสีพุทธภาษิตที่ตรัสกับพระวักกิลีที่ว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้ นั้นเห็นเรตถาคต” ว่าธรรมกายนั้นคือกายที่แท้จริงของพระพุทธเจ้า กายภายนอกที่เน่าเปื่อยไม่ใช่ ‘เรตถาคต’ ‘เรตถาคต’ ที่แท้จริงคือกายภายใน หรือ ‘ธรรมกาย’ การเห็นธรรมก็คือเห็น ‘ธรรมกาย’ การบรรลุธรรมก็คือการบรรลุ ‘ธรรมกาย’

เมื่อท่านสอนอย่างนี้ก็ได้รับความวิพากษ์วิจารณ์มาก บางพวกก็ว่าอวดอุตริมนุชยธรรม เพราะไม่มีผู้ใดให้ความหมายการบรรลุธรรมแบบนี้มาก่อน ถึงกับเคยถูกสอบสวน

ต่อมาพระภิกษุสดได้ย้ายมาจำพรรษาที่วัดปากน้ำภาษีเจริญ และดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส เป็นที่รู้จักกันดีในนามของหลวงพ่อดปากน้ำภาษีเจริญ

ท่านดำรงตำแหน่งสมณศักดิ์ดังนี้

พ.ศ. 2463 พระครูสมณธรรมสมาทาน

พ.ศ. 2492 พระภาวนาโกศลเถระ

พ.ศ. 2498 พระมงคลราชมุนี

พ.ศ. 2500 พระมงคลเทพมุนี

มรณภาพเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502

หลวงพ่อดปากน้ำมีฉันท์และวิธีะอุตสาหะในการอบรมพระภิกษุสามเณร ตลอดจนอุบาสกอุบาสิกา และได้มีการจัดให้มีการถวายอาหารแก่พระภิกษุสามเณร และเลี้ยงอุบาสกอุบาสิกาเป็นประจำไม่ให้อดเคี้ยวร้อน เรื่องความสามารถในการจัดให้มีการเลี้ยงอาหารที่วัดนี้ได้เป็นประจำดูจะเป็นความภูมิใจของหลวงพ่อดอย่างหนึ่ง มีภิกษุสามเณรและประชาชนที่ศรัทธาหลังไหลกันมาฟังและปฏิบัติธรรมที่วัดปากน้ำกันมากขึ้นเรื่อยๆ

หลักการปฏิบัติของสำนักนี้มีดังนี้

ปริกรรมคำว่า “สัมมาอะระหัง” ซ้ำๆ และนึกถึงนิมิตเป็นดวงสว่าง ซึ่งนำเข้าทางรูจมูก นำลงไปไว้ในท้องและตั้งไว้เหนือสะดือสองนิ้ว และเพ่ง ดวงสว่างนี้ต่อไปจนเห็นองค์พระสุกใสปรากฏขึ้น เรียกว่า ‘ธรรมกาย’ ผู้ปฏิบัติอาจอธิษฐานขอคุณนรทสวรค์ และพบกับผู้ที่ตายไปแล้วได้

อุบาสิกคนหนึ่งชื่อ จันทร ขนนกยูง ได้เข้าไปเรียนวิชาธรรมกายกับ หลวงพ่อประสพความสำเร็จมาก และช่วยหลวงพ่อบecomeอาจารย์สอน ธรรมกาย พวกลูกศิษย์เรียกกันว่า “คุณยายจันทรบ้าง” “คุณยายอาจารย์ บ้าง” และได้รับความเคารพนับถือมาก

ลูกศิษย์ลูกหาแห่งสำนักนี้นำมาเล่ากันว่า เมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่สอง พระและชีสำนักนี้ได้นั่งสมาธิปิดเป่าลูกกระเบิดที่สัมพันธมิตรนำมาทั้งที่ กรุงเทพฯ ไม่ให้ถูกเป้าหมาย และว่าเห็นในสมาธิว่าอเมริกาเตรียมจะเอาลูกกระเบิดปรมาณูมาทิ้งลงเมืองไทยเพราะมีทหารญี่ปุ่นมาก ขณะนี้ได้ใช้อำนาจสมาธิจนอเมริกันเปลี่ยนใจนำเอาไปทิ้งที่ญี่ปุ่น! ประการหลังนี้คงจะทำหาย การพิสูจน์ทางประวัติศาสตร์

ศิษย์องค์หนึ่งของวัดปากน้ำคือ กิตติวุฒโฒภิกขุ แต่ท่านโด่งดังทางอื่นไม่ใช่ทาง ‘ธรรมกาย’

อภิวินัยของ ‘ธรรมกาย’ เริ่มจากการมีนิสิตเกษตรศาสตร์สองคน เข้าไปฝึกวิชานี้คนหนึ่งชื่อ **ไชยบุญ สุทธิผล** อีกคนหนึ่งชื่อ **เผด็จ ผ่องสวัสดิ์** คนแรกเกิดที่จังหวัดสิงห์บุรี คนหลังจังหวัดกาญจนบุรี คนแรกเรียนทาง เศรษฐศาสตร์ คนหลังทางเกษตรศาสตร์และสำเร็จปริญญาโทจาก ออสเตรเลียด้วย จุดสำคัญอยู่ที่ว่า ทั้งสองท่านนี้เป็นคนรุ่นใหม่ และเป็นผู้ที่ ได้รับการศึกษาสูงในแผนปัจจุบัน เพราะทำให้เข้าใจและสื่อกับคนสมัยใหม่ได้

ทั้งสองไปฝึกวิชา ‘ธรรมกาย’ ที่วัดปากน้ำภาษีเจริญตั้งแต่ยังเป็น ฆราวาส ต่อมาบวชและได้รับฉายาว่า **ธัมมชโยภิกขุ** และ **ทตฺตชีโวภิกขุ** ตามลำดับ ทั้งสองท่านเป็นผู้นำในการสร้างวัดพระธรรมกาย ที่คลองสาม ปทุมธานี ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไป โดยเริ่มแรกได้รับบริจาคที่ดินจากคุณวรณี สุนทรเวช ต่อมาซื้อเพิ่มเติมจากเงินบริจาค

ต่อไปนี้จะวิเคราะห์และให้ความเห็นใน 3 หัวข้อใหญ่ คือ

1. วิเคราะห์ความสำเร็จของสำนัก ‘ธรรมกาย’
2. วิเคราะห์ปัญหาทางทฤษฎีของ ‘ธรรมกาย’
3. พยากรณ์อนาคตและข้อเสนอแนะ

โดยจะกล่าวถึงเรื่องสมาธิและการบรรลุธรรมะก่อนข้อ 2 เพราะ เทคนิคของ ‘ธรรมกาย’ คือสมาธิ

ความสำเร็จของสำนัก ‘ธรรมกาย’

‘ธรรมกาย’ เป็นการจัดตั้งหรือกระบวนการ ซึ่งต่างจากสำนักสวนโมกข์ซึ่งทำแต่เรื่องการสอนแต่ไม่จัดตั้ง จากการที่มีวัดธรรมกายเป็นศูนย์กลางและได้รับความสนใจ และการเข้าร่วมจากผู้คนจำนวนมาก ต้องถือว่ากระบวนการ ‘ธรรมกาย’ ประสบความสำเร็จสูง จึงสมควรที่จะวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้กำเนิดกระบวนการธรรมกายคือหลวงพ่อดอกน้ำภาชี เจริญ (พระมงคลเทพมุนี) กิตติ เจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย (ธัมมชโยภิกขุ) และรองเจ้าอาวาส (ทตตชีโวภิกขุ) กิตติ เป็นคนเอาจริง คนชนิดนี้จะทำอะไร แม้เป็นเรื่องอื่นที่ไม่ใช่ ‘ธรรมกาย’ ก็จะสามารถสำเร็จได้ง่าย คนไทยโดยทั่วไปมีอิทธิบาท 4 น้อย จึงทำอะไรไม่ค่อยสำเร็จ

2. ธัมมชโยภิกขุ และทตตชีโวภิกขุ เป็นคนสมัยใหม่ จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัย จึงเข้าใจและสื่อกับคนสมัยใหม่ได้ง่าย นี่เป็นเรื่องสำคัญต่อการพัฒนาคณะสงฆ์ไทย แม้เราจะมีวัดประมาณ 30,000 วัด มีพระกว่า 200,000 รูป เณรอีก 100,000 กว่า รวมทั้งพระทั้งเณรเกือบ 400,000 รูป ส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาน้อย และมักเป็นแบบสมัยเก่า การเรียนเปรียญธรรมก็เป็นแต่เรื่องแปลบาลีเป็นไทย ฉะนั้นท่านจึงไม่เข้าใจชีวิตและสังคมสมัยใหม่ เมื่อไม่เข้าใจก็สื่อไม่ได้ ทำให้คนสมัยใหม่ไม่สนใจพระสงฆ์ และสังคมไทยขาดประโยชน์จากพุทธธรรม การศึกษาของพระเณรที่จะให้เข้าใจ

ทั้งหลักพุทธธรรม และเข้าใจสังคมปัจจุบันจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศที่รัฐบาล คณะสงฆ์ และสังคมไทยจะต้องเข้าใจ

3. วัดธรรมกายเน้นที่ความงาม ความสะอาด ความเรียบร้อย ทั้งในเรื่องอาคารสถานที่ บริเวณพิธีกรรม และความประพฤติ วัดโดยทั่วไปนั้นสกปรก ทำให้คนสมัยใหม่ไม่อยากเข้า และขาดการเป็นที่พักผ่อนทางจิตวิญญาณไปอย่างน่าเสียดาย สมัยนี้เป็นสมัยที่คนวัยรุ่นนอกลำเข้าไปในเรื่องไม่ดีงามได้ง่าย เช่น กินเหล้า สูบบุหรี่ ติดเฮโรอีน มีเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม โรงเรียนก็ไม่น่าไว้วางใจว่าจะไม่เกิดสิ่งเหล่านี้ เพราะฉะนั้นเมื่อเด็กๆ หรือคนหนุ่มสาวไปวัดธรรมกายแล้วไปอยู่ในบรรยากาศที่งาม เรียบร้อย ถือสีไล้วัพระสวมนต์ ทำสมาธิ พ่อแม่พี่น้องย่อมเกิดความคลายใจ หายห่วงและสนับสนุน

4. กระบวนการ ‘ธรรมกาย’ เน้นที่การทำสมาธิ ทุกคนทำสมาธิหมด สมาธิทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสุขอย่างที่ไม่เคยพบมาก่อนในชีวิตจึงทำให้ตั้งใจ เรื่องนี้จะกล่าวให้ละเอียดในตอนต่อไป

5. เน้นการบริหารจัดการหรือการตลาด (marketing) คณะ
'ธรรมกาย' ถือว่า 'ธรรมกาย' เป็นเสมือนสินค้าที่เมื่อต้องการขายก็ต้องมี
การตลาดที่ดี **ทัตติชวิโรภิกขุ**เป็นผู้ใช้คำนี้เอง จะเห็นได้ว่าคณะนี้มีการ
ประชาสัมพันธ์และการจัดตั้งอย่างเป็นระบบ จึงทำให้ประสบความสำเร็จสูง

ที่กล่าวถึงความสำเร็จในที่นี้พูดเป็นกลางๆอย่างที่พูดกันทั่วไป ตอน
หลังๆจึงจะวิเคราะห์ทฤษฎี 'ธรรมกาย' และผลกระทบยาว

ตอนที่ 5 พุทธธรรม กับ ธรรมกาย

ตอนที่แล้วได้กล่าวถึงความสำเร็จของ ‘ธรรมกาย’ เรื่องที่ ‘ธรรมกาย’ อาจมีปัญหามากที่สุดคือทฤษฎีเกี่ยวกับการบรรลุธรรม

จุดมุ่งหมายของศาสนาทุกศาสนาคือการบรรลุธรรม

การบรรลุธรรมคือสภาวะจิตที่หลุดพ้นจากความร้อยรัดทั้งปวง

สำหรับศาสนาที่มีพระผู้เป็นเจ้า การบรรลุธรรมคือการที่จิตของบุคคลไปสู่หรือไปรวมกับพระผู้เป็นเจ้า ดังเช่นในศาสนาฮินดู คือการที่อาตมันไปรวมกับปรมาตมัน

การบรรลุธรรมนี้มีคำเรียกกันหลายอย่าง เช่น โมกษะ (สันสกฤต) หรือ โมกษะ (บาลี) วิมุตติ หรือนิพพาน

ก่อนการอุบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีผู้แสวงหาโมกษะกันมาก เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะออกบวชก็ทรงแสวงหาการศึกษาจากครูบาอาจารย์ที่มีในขณะนั้น ดังปรากฏว่าได้ทรงไปศึกษากับอาฬารดาบสและอุทกดาบส กับ

อาหารตาบสทรงทำสมาธิได้เท่าอาจารย์ คือฉนวน 7 หรืออรุปฉนวน 3 อัน เรียกว่าอาภิกขัญญายตนะ และกับอุทกตาบสก็ทรงทำสมาธิได้เท่าอาจารย์ คือได้ฉนวน 8 หรืออรุปฉนวน 4 ที่เรียกว่า เนวสัญญานาสัญญายตนะ ทรงทำ ได้ดีจนอาจารย์ทั้งสองชวนให้อยู่เป็นอาจารย์ในสำนักของตน แต่ทรงปฏิเสธ ด้วยเห็นว่า มิใช่หนทางที่จะบรรลุธรรม ทรงไปแสวงหาด้วยพระองค์เอง จนกระทั่งตรัสรู้ หลุดพ้นจากสังสารวัฏ หรืออิทธิพลของสิ่งร้อยรัดทั้งหลายทั้ง ปวง เป็นอิสระโดยสิ้นเชิง ทรงเป็นผู้นิรทุกข์

เมื่อตรัสรู้ในพระพุทธเจ้าทรงมีพระชนมายุ 35 พรรษา ทรงใช้เวลา สั่งสอนพระคฤหัสถ์อยู่เป็นเวลา 45 ปี ธรรมะที่ทรงสั่งสอนนั้นมีมากมายดังที่ พุทธกันว่าถึง 84,000 พระธรรมชั้น แต่สรุปแล้วแบ่งเป็นสองภาค ตามที่พระ ราชาวรมุณีได้เรียบเรียงไว้ในหนังสือพุทธธรรม คือ

1. มัชฌิมนธรรม
2. มัชฌิมาปฏิปทา

มัชฌิมนธรรม หมายถึงธรรมที่เป็นกลางๆ อันได้แก่ ธรรมชาติและ กฎของธรรมชาติ หรือธรรม หรือธรรมะ ซึ่งเป็นของที่มีอยู่แล้วเป็นธรรมดา ไม่เกี่ยวกับว่ามีพระพุทธเจ้าหรือไม่ รู้จักพุทธศาสนาหรือไม่รู้จัก มันมีของ มันอยู่อย่างนั้น เป็นความจริงหรือสัจจะที่มีอยู่เป็นธรรมดา

พระพุทธเจ้าท่านมาชี้ให้เห็นสิ่งที่ทรงเห็นและชี้ให้เห็นนั้นเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่มาก จึงเรียกว่าบรมธรรม

นักวิทยาศาสตร์รวมกันหมดทั้งโลกก็ยังไม่เห็นหรือเข้าถึงบรมธรรมที่พระพุทธเจ้าเห็น

ธรรมะหรือบรมธรรมนี้ได้กล่าวไว้สั้นๆ ในภาคสวนโมกข์ อันได้แก่อนิจจัง อิตถปิฏจยตา และ อนัตตา สมควรที่ชาวพุทธจะศึกษาโดยพิสดารให้เข้าใจ จากหนังสือของท่านพุทธทาสซึ่งมีหลายเล่มและจากพุทธธรรมของพระราชมุนี

คำสอนดังกล่าวข้างต้นบางคนอาจเรียกว่าเป็นปรัชญา หรือวิชา คือเป็นความคิดหรือความรู้ แต่ผู้ที่คิดว่าเป็นความจริงก็เรียกว่าสัจจะ คำกลางๆ คือธรรมของพระราชมุนี

คำสอนดังกล่าวข้างต้นบางคนอาจเรียกว่าเป็นปรัชญา หรือวิชา คือเป็นความคิดหรือความรู้ แต่ผู้ที่คิดว่าเป็นความจริงก็เรียกว่าสัจจะ คำกลางๆ ก็คือธรรม หรือธรรมะ หรือธรรมอันยิ่ง (บรมธรรม) ถ้าเพียงแค่นี้ก็อาจเป็นศาสตร์ หรือจะเรียกว่าเป็นวิทยาศาสตร์ก็ได้ แต่พระพุทธเจ้าท่านมิได้หยุดอยู่เพียงแค่นั้น

ท่านมีภาคสองอีกว่า เมื่อรู้เช่นนั้นทำอะไรจึงจะสำเร็จประโยชน์ จากความรู้อนันต์ นี่คือภาคปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรม มิใช่เพียงแค่ว่า ปฏิบัติจนบรรลุจริงๆนี้ต่างจากปรัชญาและศาสตร์ต่างๆ จึงเรียกว่าเป็น ศาสนา

ภาคปฏิบัติเพื่อบรรลุธรรมนี้เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา อันได้แก่ อริยมรรคหรือมรรค 8 ซึ่งรวมเป็น 3 กลุ่ม คือ ปัญญา ศีล สมาธิ อันเรียกว่า ไตรสิกขา ดังข้างล่าง โดยทั่วไปมักพูดว่า ศีล สมาธิ ปัญญา แต่ถ้าเรียงลำดับ ตามอริยมรรคก็เป็น ปัญญา ศีล สมาธิ ท่านพุทธทาส เรียกว่า สว่าง สะอาด สงบ คือ ปัญญา ศีล สมาธิ ตามลำดับ

เมื่อฝึกฝนและดำเนินชีวิตตามอริยมรรคก็จะมีผลหลุดพ้น ตามลำดับ จนกระทั่งหลุดพ้นอย่างถาวร ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงมนุษย์โดยสิ้นเชิง จากสภาพที่ยึดมั่นในตัวตน มีกิเลสตัณหา เป็นสภาพที่ไม่ยึดมั่นในตัวตนหมดกิเลสตัณหา เป็นสภาวะที่ดับเย็น(นิพพาน) และนิรทุกข์นิรันดร์ มนุษย์ทุกคนมีความยึดมั่นในตัวตนมีกิเลสตัณหา จึงก่อความทุกข์ให้ตนเอง และผู้อื่น

การที่จะให้หมดจากการยึดมั่นในตัวตนและหมดกิเลสตัณหา นั้น เกือบเป็นสิ่งสุดวิสัยที่มนุษย์จะทำได้ แต่ก็เป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่สุดที่มีการค้นพบ วิธีที่ทำให้เกิดขึ้นได้ แต่ต้องมีวิธีการต่างๆหลายอย่าง ที่บรรยายไว้เป็นอย่างดี ย่นย่อก็มี โดยพิสดารก็มี ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นอย่างย่อของมรรค 8 แต่ที่

กล่าวโดยพิสดารยิ่งกว่านั้นคือ โพรธิปักขิยธรรม หรือธรรมอันเป็นฝักฝ่ายแห่ง
ความตรัสรู้ มีอยู่ 37 ประการ

สติปัฏฐาน 4

สัมมปธาน 4

อิทธิบาท 4

อินทรีย์ 5

พละ 5

โพชฌงค์ 7

มรรคมรรค 8

รวม 37

ข้อธรรมะเหล่านี้เชื่อมโยงสนับสนุน ส่งเสริมกัน เป็นข้อธรรมะชื่อ
เดียวกันบ้าง แต่ไปรวมอยู่ในกลุ่มอื่น หรือพูดเน้นในบางด้านหรือบางมิติ

สรุป คำว่าธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นคำที่กว้างขวางลึกซึ้ง
หลายแง่หลายมุม เพื่อให้เข้าใจกฎของธรรมชาติ และการปฏิบัติที่สอดคล้อง
กับกฎของธรรมชาติ ด้วยนานาวิธี จนกระทั่งหลุดพ้นโดยสิ้นเชิง

ที่พระพุทธองค์รับสั่งว่า ‘ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเราตถาคต’ นั้นคำว่า "เห็นธรรม" ทางพุทธกับที่ทาง 'ธรรมกาย' ตีความนั้นคงจะแตกต่างกันมาก

“เห็นธรรม” ในทางพุทธอย่างที่มีมาแต่เดิมหมายถึงธรรมที่กว้างใหญ่ไพศาลลึกซึ้งที่เรียกว่า “พุทธธรรม”

ทาง ‘ธรรมกาย’ ตีความว่าเห็นธรรมกับเห็นพระพุทธรูป คือการเห็นองค์พุทธปฏิมาในสมาธิ และเรียกว่าเป็น ‘ธรรมกาย’ การเห็นธรรมคือการเห็น ‘ธรรมกาย’

อันที่จริงสำนัก ‘ธรรมกาย’ ก็สอนธรรมะอื่นๆ แต่ถ้าไปพูดว่าผู้ใดเห็นธรรมหมายถึงผู้นั้นเห็น ‘ธรรมกาย’ จะทำให้ดูเหมือนไปทำให้พุทธธรรมซึ่งเปรียบเสมือนความสว่างไสวทั่วโลกธาตุเล็ดลงมาเท่าลูกแก้ว

ประเด็นที่ควรพิจารณาต่อไปก็คือ การทำสมาธิจนเห็นดวงสว่างที่กลางกายและเห็นองค์พระนั้นจะทำให้บรรลุธรรมคือ นิพพานในคติทางพุทธได้หรือไม่

นิพพานโดยทั่วไปแปลว่าดับเย็น ในทางพุทธหมายความว่าความหลุดพ้นจากตัวตนโดยสิ้นเชิง การบรรลุธรรมนี้ไม่ว่าจะเกิดขึ้นทันทีทันใดหรืออาศัยการบำเพ็ญเพียรเป็นเวลาช้านาน ล้วนต้องเกิดโดยปัญญาทั้งสิ้น สมานันมี

มาก่อนพระพุทธเจ้า แต่ไม่ทำให้หลุดพ้น ปัญญาเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบและทำให้หลุดพ้น

สมาธินั้นอาจทำให้เกิดอิทธิปาฏิหาริย์ได้ ซึ่งอาจทำให้ลุ่มหลงมกยและเกิดความโลภได้ เป็นมิจฉาสมาธิ

พระพุทธองค์ทรงรับเอาสมาธิมาใช้ในฐานะเป็นฐานที่ส่งเสริมปัญญา เรียกว่าสัมมาสมาธิ ที่เรียกว่ากรรมฐาน หรือกัมมัฏฐาน หรือการบำเพ็ญภาวนานั้นเมื่อกล่าวถึง สมถะกรรมฐาน หมายถึงสมาธิ ส่วนวิปัสสนากรรมฐาน หมายถึงปัญญา

ถ้าหยุดอยู่แค่สมาธิไม่ต่อไปปัญญา จะหลุดพ้นไม่ได้

สติกับสมาธิเป็นคู่แฝดกัน สติส่งเสริมสมาธิ สมาธิส่งเสริมสติ สติส่งเสริมปัญญา ปัญญาส่งเสริมสติ ปัญญาส่งเสริมสมาธิ

สติ สมาธิ ปัญญา จึงสัมพันธ์กันจนผู้ที่ไม่ชำนาญอาจแยกไม่ออกว่าอะไรเป็นอะไร ในหนังสือพุทธธรรมของพระราชวรมุนีได้อ้างถึงอุปมาอุปไมยเพื่อให้เข้าใจง่ายดังนี้

จิต = วัวที่เจ็บป่วยที่ศึกคณองไม่หยุดนิ่ง

สมาธิ = หลักที่ปักอยู่กับที่

สติ = เชือกที่ผูกไว้กับหลัก

ปัญญา = การตรวจว่าวัวป่วยเป็นอะไร และรักษาอย่างไร

เมื่อจิตหรือวัวเคลื่อนไหวอยู่เรื่อย ไม่เปิดโอกาสให้มีการให้มีการ
ตรวจวินิจฉัยโรคและรักษา

เมื่อเอาเชือก (สติ) ผูกวัวเข้ากับหลัก (สมาธิ) ตอนต้นวัวก็ยังคงคึก
คะนองวิ่งโผนโจนทะยานไป เชือกจะตามวัวไปเรื่อยๆ แต่วัวไม่สามารถเดิน
ไปได้เหมือนเมื่อไม่มีเชือกผูก

ต่อมา เพราะเชือกผูกกับหลัก วัวก็จะยอมอยู่นิ่งเปิดโอกาสให้มีการ
ตรวจและรักษาโรค (ปัญญา) ทำให้หายจากโรคได้

สติ สมาธิ ปัญญา จึงเชื่อมโยงกันทำงานดังนี้

สติ คือการระลึกรู้ และการรู้อยู่กับปัจจุบันเรียกว่าสัมปชัญญะ แต่
นิยมกล่าวถึงสติในลักษณะที่รวมถึงสัมปชัญญะด้วย

ปกติมนุษย์จะเข้าไปอยู่ในความคิด คิดไปในอดีตกับคิดไปในอนาคต แต่ไม่ระลึกอยู่กับปัจจุบัน

ความคิดนั้นถ้าคิดถูกก็เป็นปัญญา ถ้าคิดไม่ถูกก็เป็นฟุ้งซ่าน คิดวิตกกังวล คิดหงุดหงิดรำคาญ คิดอยากได้ คิดอยากเป็น คิดไม่อยากเป็น คิดแล้วโกรธ คิดแล้วพยายาบท

สรุปคือ คิดแล้วทุกข์และก่อทุกข์

แต่ขณะที่เจริญสติอยู่กับปัจจุบัน ความคิดถูกแทนที่ด้วยรู้ ความทุกข์และการก่อทุกข์จึงเข้าไม่ได้

ขณะที่มีสติจึงสงบ สุข สบาย อย่างยิ่ง และเมื่อมีอะไรมาสัมผัสก็สามารถเอาปัญญามาใช้ได้ทัน

มีฉะนั้น เมื่อได้รับสัมผัส (ผัสสะ) ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มนุษย์จะทำปฏิกิริยาด้วยกิเลส และเกิดผลเป็นกิเลส แต่ถ้ามีสติ สติจะเป็นตัวนำเอาปัญญาเข้าไปกำกับสัมผัส

สติจึงเป็นองค์แห่งการตรัสรู้ ฉะนั้นสติจึงปรากฏอยู่ในกลุ่มธรรมต่างๆ ที่เป็นไปเพื่อการตรัสรู้ เช่น อยู่ในมรรค 8 อยู่ในโพชฌงค์ 7 (โพชฌงค์

คือธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้ ได้แก่ 1 สติ 2 อัมมวชิย 3 วิริยะ 4 ปีติ 5
ปัสสัทธิ 6 สมาธิ 7 อุเบกขา)

ที่เรียกว่ามหาสติปัฏฐาน 4 นั้น หมายถึงระลึกรู้ใน 4 เรื่อง คือ

1. รู้กาย (กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน)
2. รู้เวทนา (เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน)
3. รู้จิต (จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน)
4. รู้ธรรม (ธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน)

หลวงพ่อเทียน จิตตสุโก ซึ่งเป็นปรมาจารย์ในเรื่องสติในปัจจุบันจะ
เน้นอยู่สองเรื่อง คือ รู้กาย กับ รู้ความคิด

ถ้าใครอยากมีความสุขควรศึกษาเรื่องสติให้เข้าใจ และเจริญสติอยู่
เป็นเนืองนิตย์ สติควรจะเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ และสร้าง
สันติภาพและศานติสุข

สมาธิ หมายถึง การตั้งมั่นของจิต จิตที่เป็นสมาธิมีความสงบ มีความสุข มีพลัง เป็นฐานแห่งการเกิดปัญญา

สมาธิมีหลายระดับ สมาธิระดับสูงถึงขนาดเรียกว่าฌานสมาบัติ มี ฌาน 1,2,3,4 เรียกว่ารูปฌาน และมีอรูปรูปฌานอีก 4 เรียกเรียงตามลำดับคือ อากาสานัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะ อากิญจัญญายตนะ และเนวาสัญญายตนะ โดยยังไม่แนบนิโรธสมาบัติ

จิตที่เป็นสมาธินั้นมีความสุขมากเรียกว่าสมาธิสุข มีสารเอ็นดอร์ฟิน หลั่งออกมาด้วยทำให้รู้สึกสบายสารนี้คล้ายมอร์ฟิน คนทำสมาธิจึงอาจติดสุขได้ การติดสุขจะทำให้ไม่บรรลुरुธรรม การติดทุกชนิดทำให้ไม่บรรลुरुธรรม การบรรลुरुธรรมเกิดจากการหลุด แต่ในสภาวะจิตที่เป็นสมาธินั้นสงบ ปราศจากกิเลส จนเข้าใจว่าบรรลुरुธรรมเป็นพระอรหันต์ได้ แต่สมาธิอย่างเดียวเป็นพระอรหันต์ไม่ได้

พวกโยคีต่างๆทำสมาธิภาวนากันมาก่อนพระพุทธเจ้าเป็นอันมาก และพระพุทธเจ้าก็ทรงทำสมาธิภาวนามาก่อนจนได้อรูปรูปฌาน 3 กับอาหาราบาส และอรูปรูปฌาน 4 กับอุทกตาบาสที่ไม่ตรัสรู้ เพราะการที่จะบรรลुरुธรรมนั้นต้องเจริญทางปัญญา

คนนอนหลับแล้วฝันเห็นอะไรต่างๆได้เรียกว่าสุบินนิมิต การทำสมาธิก็อาจเห็นสิ่งต่างๆได้ เรียกว่า สมาธินิมิต อาจเห็นแสงสว่าง เห็นเป็นสี

ต่างๆ เห็นเป็นองค์พระ เห็นญาติปีศาจ บางคนก็เห็นแก้วแหวนเงินทอง
แล้วแต่ความคิดปรุงแต่งต่างๆ กันไป

เมื่อสมาธิถึงขนาดหนึ่งจะสามารถขยายรูปที่เห็นในนิมิตให้ใหญ่ได้
หดให้เล็กก็ได้ เช่น เห็นองค์พระขนาดต่างๆ เรียกว่าปฏิภาคนิมิต

วิธีของ ‘ธรรมกาย’ ที่ให้บริการ สัมมา อะระหัง ๆ ๆ และนึกถึง
ดวงนิมิตสีแดงนำไปไว้ในท้องเหนือสะดือนั้นเป็นการทำสมาธิแน่นอน

ดวงสีแดงก็ดี องค์พระที่เห็นในดวงสีแดงก็ดี เป็นสมาธินิมิต

การที่จะเรียกองค์พระปฏิมาที่เห็นในนิมิตว่าเป็น ‘ธรรมกาย’ ก็มี
สิทธิที่จะเรียก เพราะคำว่า ธรรม มีความหมายกว้าง แต่ต้องรู้ขอบเขตของ
ความหมาย

ถ้าจะเพ่ง ‘ธรรมกาย’ นี่จนบรรลุนิพพานก็จะเป็นคนละนิพพาน
กับที่พระพุทธเจ้าสอน เพราะนิพพานที่พระพุทธเจ้าสอนบรรลุไม่ได้ด้วยสมาธิ
โดยไม่ต่อไปถึงปัญญา

ที่จริงการทำสมาธิจนเกิดนิมิตเป็นดวงสีแดงในท้องหรือเห็นองค์
พระในสว่างเป็นของมีประโยชน์มาก เพราะทำให้จิตตั้งมั่น มีปีติอิ่มเอิบ และ
เป็นฐานที่จะเจริญวิปัสสนา หรือเจริญทางปัญญาต่อไป

สิ่งที่สำนัก ‘ธรรมกาย’ ควรทำก็คือ สอนอย่างใจกว้างว่าการทำสมาธิมีหลายวิธี พระอรหันตเจ้าจารย์ได้รวบรวมไว้ถึง 40 วิธี เพื่อให้คนเลือกใช้ให้ถูกกับจริตของตัวเอง และพัฒนาต่อไปทางปัญญาให้มาก อย่าติดหรือหยุดอยู่เพียงการเพ่งลูกแก้วทั้งสองกรณีจะทำให้คับแคบ

อีกประการหนึ่ง ในขณะนี้ไม่ควรพยายามตอบคำถามทุกคำถาม ดังที่หนังสือพิมพ์มติชนเอามาลงว่าท่านทตฺตชีโวตอบคำถามเรื่องทำไมเกิดมาเป็นผู้หญิงว่า เป็นเพราะชาติก่อนทำกรรมไม่ดีไว้มาก

มรรค 8 ไตรสิกขา

1. สัมมาทิฐิ (ความเข้าใจถูกต้อง) ปัญญา
2. สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) ”
3. สัมมาวาจา ศีล
4. สัมมากัมมันตะ (การกระทำชอบ = เว้นจากกายทุจริต) ”
5. สัมมาอาชีวะ
6. สัมมาวายามะ (ธรรมฉันทะและความเพียร) สมาธิ
7. สัมมาสติ
8. สัมมาสมาธิ

ตอนที่ 6 ‘ธรรมกาย’ องค์กรจัดตั้ง

‘ธรรมกาย’ เป็นขบวนการจัดตั้ง (organized) ชัดเจน ส่วนสำนักอื่นๆ นอกนั้นเกือบทั้งหมดไม่เป็นการจัดตั้ง ต้องเข้าใจประเด็นนี้จึงจะเข้าใจ ‘พฤติกรรม’ ที่แตกต่างกัน

ตลาดสดเป็นตัวอย่างของการไม่มีการจัดตั้ง กองทัพเป็นตัวอย่างของการจัดตั้งอย่างหนักแน่น ที่ตลาดสดใครใคร่ขายอะไรขาย คนซื้อมาจากที่ต่างๆ ไม่ทราบจากที่ใดบ้าง แต่งตัวต่างๆ กัน หญิงชายเด็กหรือทั้งหมดจำนวนเท่าใดไม่ทราบ ใครใคร่ซื้ออะไรร้านไหนหรือซื้อที่ไหนก็ได้ ซื้อแล้วจะไปทางไหนก็สุดแล้วแต่ นี่คือสภาพของการไม่มีการจัดตั้ง

ส่วนกองทัพนั้นมีการจัดหมวดหมู่และจัดสายการบังคับบัญชา มีการแต่งตัวแบบเดียวกัน มีเครื่องหมายให้รู้ว่าเป็นพวกเดียวกัน มีการนัดหมายทำอะไรพร้อมเพรียงกัน เช่น พิธีกรรมหรือการฝึกหัด ทำตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา ไม่เชื่อคนอื่น มีความเชื่อและอุดมการณ์ร่วมกัน

ตลาดสดและกองทัพอ้อมมีประโยชน์และความเหมาะสมต่างกัน วิธีการแบบตลาดสดย่อมเหมาะแก่การที่แต่ละบ้านจะได้อาหารไปสู่อำนาจของตนโดยรวดเร็วคล่องตัว แต่ถ้ายกไปสู้กัน กองทัพอ้อมดีกว่า

วัดโดยทั่วไปมีสภาพคล้ายตลาดธรรมะ คือใครจะไปมา รับไม่รับ ปฏิบัติวิธีใด มากน้อยเพียงใดสุดแต่อัธยาศัย เป็นเรื่องของผู้ศึกษาเอง วัดเป็นผู้ให้อย่างเดียว ผู้รับจะรับได้เท่าใดหรือรับวิธีการของสำนักใดบ้าง เป็นเรื่องของผู้รับเองจะเห็นว่าสวนโมกข์ก็ดี วัดบวรนิเวศก็ดี วัดชลประทานก็ดี หรือวัดป่าสายอาจารย์มั่นก็ดี เข้าในลักษณะเช่นนี้เป็นสำนักเปิดที่ไม่จัดตั้งผู้มารับธรรมะ ยิ่งอาจารย์ยังมรณะด้วยแล้ว ไม่มีสำนักเลยยังไม่มีการจัดตั้ง ท่านธรรมรักษาเน้นที่การเผยแพร่ธรรมโดยทางหนังสือไม่จัดตั้งผู้รับ

พูดถึงวิธีการภาวนา สำนักต่างๆมักจะบอกหลายวิธี และให้เลือกปฏิบัติกันเองให้ถูกจริตของแต่ละบุคคล เช่นแม้วัดป่าสายอาจารย์มั่นจะใช้การบริกรรม พุทโธ เป็นหลัก แต่ใครจะทำอานาปานสติก็ได้ ท่านไม่เข้มงวดว่าจะต้องทำเหมือนกัน และท่านไม่กำกับควบคุมการทำสมาธิภาวนา คือจะบอกวิธีการให้แล้วก็แยกย้ายกันไปทำเอง ไม่ชี้แนะให้เห็นนั่นเห็นนี่ เพราะฉะนั้นบุคคลที่ทำสมาธิภาวนาเหล่านี้ถ้าเกิดนิมิตก็จะเป็นนิมิตที่หลากหลายต่างกันไปไม่ได้ตั้งใจหรือถูกชี้แนะให้เกิดนิมิตอย่างเดียวกัน

ส่วน ‘ธรรมกาย’ เป็นขบวนการที่มีการจัดตั้ง มีพุทธปฏิมาหรือองค์พระที่เห็นในนิมิตและเรียกว่า ‘ธรรมกาย’ เป็นเสมือนธงหรือเครื่องหมายการเข้าร่วมกัน มีการชูธง ‘ธรรมกาย’ มีการนัดแนะให้มาทำสมาธิพร้อมๆกัน ให้เห็น ‘ธรรมกาย’ เหมือนๆกัน แต่งตัวเหมือนๆกัน มีการจัดริ้วขบวนแสดงพลังจำนวนมาก เข้าไปจัดตั้งให้เกิดพวก ‘ธรรมกาย’ ตามสถาบันต่างๆ ไม่นิยมสอนให้รู้ธรรมะแบบหลากหลายเน้นแต่ ธรรมกาย เท่านั้นเพื่อความเป็น

เอกภาพของการจัดตั้ง มีการแสวงหาทุนทรัพย์อย่างเป็นระบบเพื่อ ‘ธรรมกาย’ ว่าต้องใช้ถึงเดือนละ 15 ล้านบาท จึงจะอยู่ได้

ตรงนี้ถ้าเข้าใจเรื่องจัดตั้งกับไม่จัดตั้งก็จะเข้าใจประเด็น สำนึกที่ไม่มี การจัดตั้งทุกคนก็กระจายกันหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องของตัวเอง จึงไม่มีความ กตัญญูที่จะต้องหาเงินมาก แต่ ‘ธรรมกาย’ เป็นการการจัดตั้งคล้ายกองทัพ จึง ต้องหาเงินมาเลี้ยงกองทัพ

เมื่อ ‘ธรรมกาย’ มีการจัดตั้ง และต้องการขยายการจัดตั้งให้เติบโต โดยรวดเร็ว จึงมีลักษณะประนีประนอมหรือเอาใจคนะสงฆ์กับผู้นำทางฝ่าย การเมือง จึงเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์กับทางบ้านเมืองมากกว่าขบวนการ สันติอโศก

ตรงนี้ถ้าเทียบกันระหว่างสวนโมกข์ ธรรมกาย สันติอโศก จะเห็น ต่างกันชัด สวนโมกข์นั้นถือธรรมเป็นใหญ่ไม่เอาใคร แต่ก็ไม่ปฏิเสธคณะสงฆ์ สันติอโศกนั้นวิพากษ์วิจารณ์รุนแรงและไม่ยอมขึ้นกับคณะสงฆ์ ‘ธรรมกาย’ นั้นประนีประนอมกับฝ่ายอำนาจ เพื่อรุกขยาย ‘กองทัพธรรมกาย’ ให้เติบโต ขึ้นโดยรวดเร็ว

เมื่อ ‘ธรรมกาย’ เป็นองค์กรจัดตั้ง และมีการบริหารที่มี ประสิทธิภาพ จึงไม่น่าแปลกใจที่ขบวนการ ‘ธรรมกาย’ เติบโต โด่งดังและมี พลังโดยรวดเร็ว ต่อการเติบโตของ ‘ธรรมกาย’ นี้มีปฏิริยาต่างๆกัน บาง พวกก็ชื่นชม บางพวกก็สงสัย บางพวกก็วิพากษ์วิจารณ์ทั้งทฤษฎีและแนว

ปฏิบัติ บางพวกออกไปปลิวโจมตีว่าพวกนี้เป็นคริสต์แฝงตัวเข้ามาทำลายพุทธบ้าง ว่าเป็นคอมมิวนิสต์บ้าง ว่าเจ้าสำนัก ‘ธรรมกาย’ จะตั้งตัวเป็นพระพุทธเจ้าองค์ใหม่บ้าง ขณะนี้จะยึดอำนาจบ้านเมืองในอนาคตบ้าง ฯลฯ

การที่จะพิจารณาเรื่องนี้ต้องทำให้เป็นกลาง พิจารณาตามหลักฐานข้อมูลและหลักธรรม

มีสิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับ ‘ธรรมกาย’ 2 อย่างคือ

1. ขบวนการ ‘ธรรมกาย’ ไม่ใช่คริสต์ และไม่ใช่คอมมิวนิสต์แน่ เพราะไม่มีข้อมูลหลักฐานหรือพฤติกรรมอันใดที่จะสื่อไปทางนั้นเลย

2. ธรรมกาย เป็นขบวนการฝึกสมาธิแน่น และพยายามขยายการฝึกสมาธิไปทั่วประเทศและทั่วโลก การฝึกสมาธิเป็นของดี และเป็นสิ่งที่มนุษย์ทั่วโลกควรจะฝึก สมาธิภาวนาควรจะอยู่ในหลักสูตรการศึกษาของมนุษยชาติทั่วโลก

สิ่งที่ไม่แนกก็คือ ‘ธรรมกาย’ เป็นปัญญาหรือเปล่า

องค์พระปฐมมาที่เห็นในดวงนิมิตที่ ‘ธรรมกาย’ เอามาซู่เป็นองค์จริงของพระพุทธเจ้า ถึงกับประกาศว่า “ผู้ใดเห็นธรรมกาย ผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า” นั้นจริงหรือ

ต่อไปนี้จะขอนำข้อคิดเห็นบางแง่มุมเกี่ยวกับสมาธิและนิมิตที่มีผู้กล่าวไว้ในที่ต่างๆมาเป็นตัวอย่าง

1. จากหนังสือ “หลวงปู่ฝายไฉ” (ของหลวงปู่ดุลย์ อตุโล) มีผู้ถามว่า “ภาวนาแล้วเห็นนรก สวรรค์ วิมานเทวดา หรือไม่ก็เห็นองค์พระพุทธรูปปรากฏอยู่ในตัวเรา สิ่งที่เราเห็นเหล่านี้เป็นจริงหรือ”

หลวงปู่ตอบว่า “ที่เขื่อนั้นเขาเห็นจริง แต่สิ่งที่ถูกเขื่อนั้นไม่จริง”

อีกตอนหนึ่งหลวงปู่ว่า “สิ่งที่ปรากฏเห็นทั้งหมดนั้นยังเป็นของภายนอกทั้งสิ้น จะนำเอามาเป็นสาระที่พึ่งอะไรยังไม่ได้หรอก”

อีกตอนหนึ่งหลวงปู่ว่า “เออ นิมิตบางอย่างมันก็สนุกดี น่าเพลิดเพลินอยู่หรอก แต่ถ้าติดอยู่แค่นั้นมันก็เสียเวลาเปล่า”

2. พระอาจารย์ทูล ขิปุปปญโญ แห่งวัดบ้านค้อ ตำบลเขื่อน้ำอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ได้พูดถึงอุบายวิธีการพิจารณาด้วยปัญญาไว้อย่างละเอียด ในพระธรรมเทศนาของท่านชื่อ “ทวนกระแส” ท่านกล่าวว่า สมณะภวานาล้วนๆต่อให้มีสมาธิถึงสมาบัติ 8 ก็ไม่มีทางที่ปัญญาจะเกิดและอาจติดอยู่ในสมณะโดยไม่มีทางออก หรือบางคนทำสมาธิจิตสงบจนนึกว่าเป็นพระอรหันต์โดยไม่ได้เป็นก็มี จะขอยกข้อความตอนหนึ่งในหนังสือของพระอาจารย์ทูล ขิปุปปญโญ มาไว้ให้อ่านดังนี้

“... และขออย่าเพื่อทำความเข้าใจกับผู้อ่านสักนิด ขณะนี้ท่านเป็นนักปฏิบัติมีความมุ่งมั่นและตั้งใจว่า เมื่อจิตมีความสงบเต็มที่แล้ว จะมีปัญญาเกิดขึ้นเพื่อจะพิจารณาธรรมต่อไป ใครๆก็มุ่งมั่นปัญญา จึงได้ตั้งหน้าตั้งใจทำสมาธิหวังความสงบเพื่อคอยให้ปัญญาได้เกิดขึ้น ผู้ที่ไม่เคยคิดพิจารณาในแง่ธรรมต่างๆมาก่อนก็จะทำความสงบนั้นก็ทำได้ แต่สายทางแห่งความสงบของผู้ที่ไม่เคยมีปัญญามาก่อน ถึงจะสงบสักจนถึงสมาบัติ 8 ก็ตาม ผลที่ได้รับก็คือความสุขกายสุขใจ บางทีอาจมีเครื่องเล่นคืออภิญญาญาณ คือมีญาณหยั่งรู้ในเรื่องอดีต อนาคต และรู้เหตุการณ์ต่างๆที่จะเกิดขึ้น และมีจักขุญาณบ้าง โสตญาณบ้าง คือ มองเห็นด้วยตาใน หูภายใน หรือแสดงฤทธิ์ในวิธีต่างๆได้ หรือรู้วาระจิตของคนและสัตว์อย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้นั้นก็จะได้ติดความรู้ในญาณของตนแบบไม่รู้ตัว ญาณดังกล่าวนี้ ก็จะทำให้คนคิดว่าตนเป็นพระอรหันต์ได้ง่ายที่สุด เพราะเชื่อในญาณของตัวเอง เช่นในครั้งพุทธกาลมีพระ 30 รูป ไปเจริญสมณะเพื่อความสงบ เมื่อจิตมีความสงบเต็มที่แล้ว ก็มีความสุขใจ ความสุขกาย และรักษาความสงบนั้นได้ติดต่อกันมาหลายวัน ก็มาคิดว่านี่พวกเราหมดกิเลสตัณหาวิชาแล้ว พวกเราได้ถึงขั้นพระอรหันต์แล้ว เพราะราคะตัณหาพวกเราไม่มี ไปเถาะไปกราบนมัสการพระพุทธเจ้าเพื่อจะได้รับพยากรณ์แล้วพากันเดินมาจนจะเข้าวัด พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์ว่า ดูก่อนอานนท์ เธอจงไปบอกกับภิกษุ 30 รูปนั้น ให้เข้าไปพักอยู่ป่าช้าก่อน ทีหลังจึงเข้ามาหาเรา พระอานนท์ก็ออกไปดักทางแล้วบอกดังคำที่พระพุทธเจ้ารับสั่ง

ภิกษุ 30 รูปก็พากันเข้าไปในป่าช้านั้นๆ เมื่อเข้าไปก็บังเอิญเห็นหญิงสาว กำลังนอนตายหงายท้องอยู่แบบสดๆ ร้อนๆ เหมือนกับอาการนอนหลับผ้าชิ้นหนึ่งจะปกปิดร่างกายนิดเดียวก็ไม่มี พระ 30 รูปนั้นก็รู้เข้าไปรุมล้อมดูด้วยความอยากเห็น ต่างองค์ก็ต่างดูต่างองค์ก็ต่างคิดไปในอารมณ์แห่งความใคร่ ความกำหนด ไฟของราคะจึงเกิดขึ้นภายในใจจนถึงขีดแดง ผลที่สุดอรหันต์ที่พากันคิดเอาเองก็แสดงตัวร้องโวยวายขึ้นทันทีว่า พวกเรายังมีราคะตัณหา อวิชชาอยู่ จากนั้นก็พากันเจริญด้วยปัญญาพิจารณาในไตรลักษณ์ พิจารณาไปพิจารณามาด้วยปัญญาธรรมตา เมื่อใจรู้เห็นจริงตามปัญญาธรรมตานี้แล้ว วิปัสสนาญาณก็เกิดขึ้น ผลที่สุดก็บรรลุอยู่ในป่าช้านั่นเอง

เห็นไหมละท่าน สมบัติคือความสงบนั้นก็ยิ่งทำให้เราเข้าใจผิดได้ นี้ในครั้งสมัยที่มีพระพุทธเจ้า ก็ยังมีนักปฏิบัติที่มีความเข้าใจผิดในผลการปฏิบัติในสมณะมาแล้วเป็นจำนวนมากทีเดียว เพราะความสงบนี้ถ้าไม่มีครูอาจารย์องค์ที่ท่านเคยได้ผ่านไปแล้วเข้าแก้ไขก็ผิดได้ง่ายเหมือนกัน และติดอยู่ในสมณะโดยไม่มีทางออก ถ้าในสมัยปัจจุบันนี้ ถ้าผู้ภาวนาเป็นเหมือนกับภิกษุ 30 รูปแล้ว ก็จะไม่มีการเข้าแก้ไขได้เลย และก็จะเบียดเบียนตัวเองอยู่อย่างนั้นตลอดไปจนถึงวันตาย”

3. บ. บางปะกง ได้เขียนเรื่อง “คุณและโทษของสมาธิ” ในหนังสือ “สมาธิภาวนา” ของท่านธรรมรักษา ความบางตอนว่า

“...แต่ถ้าเราทำสมาธิไม่ถูกต้อง หรือนำเอาสมาธิไปใช้ไม่ถูกต้อง ... ตัวสมาธินั้นแหละ มันจะขบกัดเอาจนตาย...

ทุกวันนี้มีสำนักปฏิบัติสมาธิและวิปัสสนาเกิดขึ้นมากมาย ส่วนมากจะสอนไปตามอำนาจทิฐิของตน โดยไม่คำนึงพุทธวจนะ หรือทำไม่ครบตามแนวคำสอน เพราะมี “อัตตา” และ “ผลประโยชน์” แอบแฝงอยู่เบื้องหลัง

ผู้ขาดประสบการณ์ตามแนวคำสอนของพระพุทธเจ้าเมื่อเข้าไปสัมผัสแล้วนอกจากจะไม่ได้พบของจริงแล้ว เรายังอาจจะตกเป็น “ทาสโมหะ” ของตนเอง หรือ “ทาสทางใจ” ของอาจารย์สำนักนั้นๆ ไปตลอดชาติ

...ก่อนที่ท่านจะเจริญสมาธิหรือวิปัสสนากับอาจารย์หรือสำนักใด ควรศึกษาปฏิบัติหาอาจารย์หรือแนวของสำนักนั้นๆ ให้ถ่องแท้ก่อน แล้วนำมาเทียบเคียงกับแนวคำสอนของพระพุทธเจ้า ถ้าขัดกับพระวินัยและลงกันไม่ได้กับพระสูตรแล้วไซ้ ขอจงอย่าได้ไปเกี่ยวข้องด้วยเลย เพราะนอกจากว่าท่านจะไม่ได้พบกับสัจธรรมแล้ว ปะเหมาะเคราะห์ร้ายเหลือๆ อาจจะเป็นบ้าหรือ

เพี้ยนเอาด้วย หรือแม้ว่าจะโชคดีไม่บ้าไม่เพี้ยนท่านก็ยังอาจตกเป็นเบี้ย(ทาสรับใช้)...ไปชั่วชีวิตอีกด้วย”

4. สมာธิแบบสะกดจิต

4.1 คุณประยูร จรรย์วรางษ์ได้ฝากให้บอกเตือนให้ระวังสมาธิแบบสะกดจิตให้ทำโน่นทำนี่ อาจเกิดเรื่องร้ายแรงขึ้นมาได้

4.2 ท่านธรรมรักษาเขียนเรื่อง “สมาธิกึ่งสะกดจิต” ในหนังสือ “สมาธิภาวนา” ของท่าน หน้า 112 ความว่า

“ความจริง เรื่องสมาธิกึ่งสะกดจิตนี้ ได้เขียนไว้แล้วใน “นานาสาระ” แต่เกรงว่าผู้ที่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วจะไม่ได้อ่านในเรื่องนั้น จึงจำต้องนำมาเขียนอีกเพราะเป็นเรื่องสำคัญ และนักกรรมฐานบางกลุ่มกำลังตื่นหรือเห่อกันอยู่

ผลเสียของการฝึกสมาธิแบบกึ่งสะกดจิตนี้ ทำให้ผู้ปฏิบัติจะไม่เป็นตัวของตัวเอง และผลพวงของสมาธิที่ปรากฏนั้นก็ไม่ใช่ของจริง กล่าวคือ ผู้ที่เห็นนั้นเห็นจริง แต่สิ่งที่เห็นนั้นไม่จริง (อ่านคำตอบปัญหาเรื่องนี้ของหลวงปู่ตุลย์ อดุล ในส่วนผนวกท้ายเล่มของหนังสือนี้ประกอบด้วย)

ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับผู้ที่ควบคุมหรือสอนนั้น ว่าเขาจะให้เห็นอะไร เราก็เห็นได้ตามเขา แล้วเราก็เห็นจริงๆ แต่สิ่งที่ถูกเห็นนั้นมันไม่จริง เพราะมันไม่มีจริงมันเกิดจากอุปาทานของเราเอง โดยการชี้นำของเขา

สมาธิแบบนี้ทำงานง่ายมาก พอหลับตาปุ๊บก็เห็นปั๊บเลยก็มี แต่ถ้าไม่เห็นมันจะไม่เห็นตลอดไป แต่ส่วนมากแล้วจะเห็น เพราะมีความเชื่อเป็นทุนอยู่ก่อนแล้ว

สมาธิแบบนี้มีผลเสียมาก คือจะตกเป็นทาสเสพติดทางใจ ไม่เป็นอิสระ ไม่เป็นตัวของตัวเอง ไม่ก้าวหน้า และที่สำคัญคือ ไม่อาจที่จะดับทุกข์ใดๆได้เลย คือเอาผลของสมาธิแบบนี้ มาใช้ในชีวิตประจำวันไม่ได้เลย

สมาธิแบบกึ่งสะกดจิตนี้ กำลังได้รับความสนใจสูงมาก เพราะเจ้าสำนักมีกุศโลบายสูง มีจิตวิทยาสูง ลงทุนพิมพ์ภาพใหญ่ๆสวยๆแจกไปทั่วประเทศ ถึงกับจ้างรถไปรับเป็นจุดๆ เป็นเรื่องของผลประโยชน์ทางวัตถุมากกว่า

ที่สำคัญเขามุ่งไปที่นักศึกษาตามสถาบันต่างๆ เพราะพวกนี้ไม่มีความรู้ทางด้านนี้มาก่อน เหมือนผ้าขาวบริสุทธิ์ก็ย่อมจะง่ายแก่การย้อม เมื่อศึกษากันเป็นลูกหลานสนใจ พ่อแม่ก็มักจะตามเข้าไปด้วย ตอนนี้ผู้เป็นกุนช้อใหญ่ ก็นั่ง “ชุดทองในกระเป๋” เพลินไปเลยเชียวละ?

ทางแก้ วิธีที่จะไม่หลงไปติดบ่วงที่เขาตกไว้ ก็มีอยู่ 2 ประการ คือ การศึกษาให้รู้ความมุ่งหมายของสมาธินั้นๆ ให้ถูกต้อง อ่านพระไตรปิฎกเป็นดีที่สุด

กับอีกประการหนึ่ง คือการบำเพ็ญภาวนาทางจิตทุกประเภทไม่ควรจะมีผู้นำในขณะที่ทำ แต่มีผู้แนะวิธีทำก็พอแล้ว ในขณะที่ต้องทำเอาเอง อย่าให้คนอื่นเขาจุ่งจุมูก หรือคอยพูดกล่อมประสาทในขณะที่ทำสมาธิ มันจะเลี้ยงไม่รู้จักโต หรือไม่รู้จักอดนม!

ไม่ควรไปสนใจสมาธิคุณรกรสวรรค์ ดูพระพุทธรูป หรือดูแก้วดูขวดอะไรนั่นเลย มันเป็นเรื่องไร้สาระ ชั้หกทั้งเพ ที่สำคัญคือมันใช้ดับทุกข์ในตัวเราไม่ได้เลย”

พูดถึง ‘ธรรมกาย’ ในส่วนที่เป็นองค์กรจัดตั้งนั้นย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือมีพลังรุกได้รวดเร็ว ข้อเสียคือ (1) ต้องใช้เงินมาก (2) หลักธรรมแคบ (3) มีอำนาจ ซึ่งจะนำไปสู่ความขัดแย้ง และคอร์รัปชันในอนาคต ดังนี้

(1) การที่เป็นองค์กรใหญ่ทำให้ต้องใช้เงินมาก จึงมีลักษณะ ‘หาเงิน’ สูง การที่ต้องการเงินมากจะทำให้ต้องประณีประนอมในหลักธรรมและเข้าไปสู่การค้า เช่น อาจต้องคบคนที่ไม่ค่อยมีธรรมะเท่าใด เพราะต้องการเงินจากเขาหรืออำนาจซึ่งเอามาแปรเป็นเงิน

(2) การที่เป็นองค์กรจัดตั้งที่ต้องการรวมกลุ่มสูง ทำให้ต้องเสนออุดมการณ์โดดเดี่ยว เพื่อเป็นหลักยึดในการรวมกลุ่มไว้ ให้ความหลากหลายของธรรมชาติไม่ได้เพราะจะรวมกลุ่มไม่ติด เปรียบเสมือนกองทัพกับมหาวิทยาลัย กองทัพเน้นที่การรวมศูนย์ มหาวิทยาลัยเน้นที่ความหลากหลายของความรู้ ถ้าจะไปตีกัน มหาวิทยาลัยก็สู้กองทัพไม่ได้ ถ้าจะเอาปัญหากองทัพก็สู้มหาวิทยาลัยไม่ได้ จุดอ่อนของ ‘ธรรมกาย’ จะอยู่ที่ขาดการเปิดกว้างทางวิธีการและปัญญา

(3) เมื่อเป็นองค์กรจัดตั้งใหญ่ที่มีอำนาจทั้งทางกำลังคนและกำลังเงิน ซึ่งถือเป็นความสำเร็จ แต่ในความสำเร็จต้องระวังความล้มเหลวเสมอ ความล้มเหลวจะเกิดจากความใหญ่และเกิดจากอำนาจนั่นเอง

ไม่ว่าอะไรก็ตามถ้าใหญ่ขึ้นเรื่อยๆจะมีปัญหา ไม่ว่าจะเป็นลูกโป่ง ไดโนเสาร์ กองทัพ เครื่องบินแนรวบ เพราะจะเกิดความขัดแย้งทั้งภายในและภายนอก คุณมองคอปยพไว้ไม่ได้ต้องแตกสลายไปหรือคงอยู่ไม่ได้

ลัทธิหรือนิกายที่มีการจัดตั้งและที่พยายามจะเปลี่ยนความเชื่อของผู้อื่น (convert) ให้มารับในลัทธิหรือนิกายของตน จะสร้างความขัดแย้งและต่อไปเกิดความรุนแรงได้ เช่น ระหว่างคริสเตียนกับมุสลิม ระหว่างคาทอลิกกับโปรเตสแตนต์ ระหว่างฮินดูกับซิกข์

ถ้า ‘ธรรมกาย’ จะชูธงเฉพาะ ‘ธรรมกาย’ ไม่ชูธงพุทธเป็นส่วนรวม จะเอาเฉพาะหมู่พวกของตน ย่อมต้องเกิดความขัดแย้งกับชาวพุทธที่มีความหลากหลายดังที่ชักจะเริ่มพูดอะไรต่ออะไรกันขึ้นมาแล้ว

สำหรับองค์กรใหญ่ที่มีอำนาจในอนาคตจะมีผู้ที่ไม่ได้สนใจธรรมะ แต่แฝงเข้ามาใช้อำนาจแล้วเกิดคอร์รัปชั่นขึ้น เรื่องนี้หนีไม่พ้น เกิดขึ้นทั่วไป แม้ในทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นเรื่องที่ต้องคิดไว้ล่วงหน้า

ต่อไปนี่คือข้อเสนอแนะ

1. ‘ธรรมกาย’ ไม่ควรชูเรื่อง “ผู้ใดเห็นธรรมกายผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า” เพราะจะต้องไปทะเลาะกับคนจำนวนมาก ในทางทฤษฎี ควรจะขยายการสอนธรรมะให้ครอบคลุมพุทธธรรมโดยกว้างขวาง และขยายเรื่องทางปัญญาให้ชัดเจน มิฉะนั้นจะเป็นช่องโหว่เรื้อรังหรือถาวร

2. อย่าชู ‘ธรรมกาย’ ให้เป็นเอกเทศ และดูเหมือนไปบุกรุกเบียดพุทธอื่นๆ จะก่อความขัดแย้งซึ่งจะมีผลกระทบย้อนกลับมาหาตัว ควรชูพุทธเป็นส่วนรวม

3. ลดภาพพจน์ในความต้องการทางการเงินลง ควรจะดำเนินการในทางที่ไม่ต้องใช้เงินมากนัก โดยการกระจายยิ่งกว่าการที่จะกระจุกให้ใหญ่ และแพงเพิ่มขึ้นอีกต่อไป

เมื่อครั้งพระพุทธเจ้ายังทรงมีพระชนม์ชีพอยู่ ขบวนการของพระองค์ก็ใหญ่โตน่าดู น่าศึกษาว่าพระองค์จัดตั้งอย่างไรจึงได้ผลดี

แต่พระพุทธเจ้าคงจะรับสั่งไม่ได้ว่า ‘ถ้าไม่ได้เดือนละ 15 ล้านเราอยู่ไม่ได้’!

ตอนที่ 7 พระโพธิรักษ์และชาวอโศก

‘สันติอโศก’ มีกำเนิดมายังไม่ถึง 20 ปี แต่ได้รับความสนใจและการพูดถึงกันอย่างแพร่หลาย ทั้งทางบวกและทางลบ

มีผู้เขียนถึงและทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับสันติอโศกหลายเล่ม เช่น

รายงานวิจัย “จรณะ 15 ทางเอกแห่งการบรรลุธรรมอย่างพระพุทเจ้าฯ” โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมศรี ปทุมสูตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปยงค์ วิริยะวิทย์และรองศาสตราจารย์อาภรณ์ พุกกะมาน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต (ศาสนาเปรียบเทียบ) มหาวิทยาลัยมหิดล เรื่อง “พระชาวอโศกกับพุทธบัญญัติว่าด้วยจุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีลฯ” ของนายตะวัน เกียรติบุญญาฤทธิ, 2525

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต (ปรัชญา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง “การประยุกต์แนวคิดเรื่องเกมภาษาของวิตเคนส์ไตน์ ในการอธิบายเรื่องความหมายในภาษาศาสตร์ ศึกษาเฉพาะกรณีภาษาของสำนักสันติอโศก” ของนายสนัย เศรษฐ์บุญสร้าง

สมาชิกคนหนึ่งของขบวนการนี้ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้ว่าราชการ
กรุงเทพมหานคร ด้วยคะแนนท่วมท้น

ในอีกด้านหนึ่งสันตโศกถูกวิจารณ์ต่อต้านอย่างรุนแรง เช่นว่าพระ
ชาวโศกเป็นพระเถื่อนบ้าง เป็นพวกนอกศาสนาบ้าง เป็นพวกเถรเทศ
บ้าง เป็นพวกทำลายชาติและศาสนาบ้าง

พ.ต.ต.อนันต์ เสนาจันทร์ และพระโสภณคณาภรณ์ ในนามของ
องค์การพิทักษ์พุทธศาสตร์ วิจารณ์พระโพธิรักษ์อย่างรุนแรงในหนังสือ “โพธิ
รักษ์อริยะแห่งสันตโศก ศาสดามหาภัย” หรือคนอย่าง ส.ศิวัรักษ์ ก็ถึงกับ
กล่าวว่า สันตโศกเป็นมิจฉาทิฐิไปเลย เป็นต้น

ทำไมจึงเป็นไปได้ถึงเพียงนี้?

จริงอยู่ของอย่างเดียวกัน อาจมองเห็นแตกต่างกันได้ ขึ้นกับผู้เห็นก็
จริง แต่ของอย่างเดียวกัน พวกหนึ่งเห็นเป็นขาว อีกพวกหนึ่งเห็นเป็นดำ เป็น
ความแตกต่างที่สุดโต่ง แสดงว่าตัวผู้เห็นสามารถแตกต่างกันได้ถึงเพียงนี้
สุดแต่ว่าใครถูกโปรแกรมมาให้เห็นอย่างไร

การที่จะเข้าใจเรื่องราวได้ใกล้ความจริงคงจะต้องมองจากความเป็นกลาง จึงจะเห็นสภาพที่แท้

การมองจากความเป็นกลางนั้นพุดง่ายแต่ทำยาก เพราะปุณฺณไม่เป็นกลาง แต่ถูกโปรแกรมมาโดยอดีต ฉะนั้นจึงลำเอียง (biased) เมื่อลำเอียงแล้วจึงรับรู้ รู้สึก และคิดตามความลำเอียงของตน ไม่สามารถเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงอย่างที่มันเป็น

มนุษย์จึงเห็นต่างกัน ชัดแย้งและรุนแรง (violence) ที่จะมองจากความเป็นกลางได้จริงๆ นั้นมีแต่ผู้ที่พ้นอรหัตต์เพราะหมดความลำเอียงโดยสิ้นเชิงแล้ว สิ่งที่ท่านเห็นจึงเป็นปัญญาล้วนๆ เพราะอวิชชาถูกสำรวจออกหมดแล้ว

สิ่งที่ช่วยปุณฺณให้เข้าใจความจริง คือการรู้เห็นทั้งหมด มิใช่รู้เห็นเฉพาะส่วน ดังเรื่องตาบอดคลำช้าง ที่ว่าช้างเหมือนเส้นเชือกหรือเหมือนเสาหลักหรือเหมือนพัด สุดแล้วแต่ว่าไปคลำที่หาง หรือขา หรือหู แต่ถ้าตาสว่างหรือมีปัญญาเห็นช้างทั้งตัว ก็จะทราบว่าหางก็ตาม ขาก็ตาม หรือหูก็ตาม ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของช้างหรือสังขารอันเดียวกัน

การมองเฉพาะส่วนเฉพาะเรื่องในมิติเดียวจะไม่ทำให้เราเห็นความจริงทั้งหมด การที่จะเห็นภาพรวมต้องศึกษาในรายละเอียดและประวัติความเป็นมา การศึกษาประวัติศาสตร์จะทำให้เราเห็นยาวขึ้น ยิ่งวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ด้วยยิ่งดี การที่เราขยายการเห็นทางด้านยาว และเห็นว่าอะไร

สัมพันธ์กับอะไร อะไรผลักดันทำให้เกิดอะไร จะทำให้เข้าใจอดีต ปัจจุบัน และทางไปในอนาคตได้ดีขึ้น

การเรียนประวัติศาสตร์แบบวิเคราะห์จึงเป็นของสนุกและมีประโยชน์ เป็นประวัติศาสตร์แบบมีชีวิต แต่การเรียนประวัติศาสตร์แบบตายแล้ว เพียงแต่ท่องจำว่า พ.ศ.อะไรเกิดอะไร เป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย และไม่ค่อยเกิดปัญญาเท่าใด แต่ก็ยังทำกันอยู่ในทุกวันนี้

ท่านโพธิรักษ์ เกิดที่จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2477 เดิมชื่อ มงคล นามสกุล รักพงษ์ ต่อมาเปลี่ยนเป็นชื่อรัก เคยไปอยู่กับลุงที่หนองคายและสกลนคร ตอนหลังกลับมาอยู่กับแม่ที่ศรีสะเกษ และย้ายไปอยู่ที่อุบลราชธานีด้วยกัน จบมัธยมศึกษาที่อุบลราชธานี เข้ามาเรียน ม.7-8 ที่กรุงเทพฯ และต่อมาไปเข้าเรียนเพาะช่างเพราะชอบทางศิลปะ

เท่าที่ศึกษาประวัติรู้สึกรู้ว่ามีความสนุกสนานสนับในชีวิต และหากินตัวเป็นเกลียวมาตั้งแต่อายุยังไม่ถึง 10 ขวบ เช่น ขายเม็ดมะขามคั่ว ขายน้ำแข็งหลอด รับจ้างเป็นกุลิขายถ่าน ขายอ้อย ขายปลาร้า ขายห่อหมก เมื่อเรียนเพาะช่างก็ถึบจักรเย็บเสื้อหนังสือพิมพ์

มีจิตในทางศิลปะทั้งทางร้องเพลง แต่งเพลง สามารถแต่งเพลงและอัดแผ่นเสียงได้ตั้งแต่ยังเป็นนักเรียน นายรัก รักพงษ์ เข้าสู่วงการโทรทัศน์ตั้งแต่วัยเรียนไม่ทันจบติ เป็นนักจัดรายการโทรทัศน์หลายรายการ นับว่าประสบความสำเร็จอย่างสูงในเวลาอันรวดเร็ว

ความขยันขันแข็งและความสามารถทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น สามารถอุปถัมภ์น้องได้หลายคน สร้างบ้าน มีรถยนต์ มีแฟน มีเพื่อน เล่นไฟแทงบิลเลียด นอนห้องแอร์ แต่งตัวแพงๆ เรียกว่าดำเนินไปในโลกียสุขอย่างเต็มที่

กำลังประสบความสำเร็จและอาบชุ่มอยู่ในโลกียสุขอยู่เป็นเวลา 10 กว่าปีก็กลับลำ เมื่ออายุได้ 36 กล่าวคือ

- เลิกอบายมุข เลิกเล่นการพนัน เลิกดื่ม เลิกเที่ยว
- เลิกรัก (ยังไม่ได้แต่งงานกับคู่รัก)
- บ้านช่อง ทรัพย์สินสมบัติ ยกให้น้องและคนอื่นไปหมด
- กินมังสวิรัต
- เลิกเก้ เลิกเท โกนหัวมันเสียเลย เลิกใส่เสื้อมองตากุมใส่เสื้อคอกลม เลิกนอนที่นอนในห้องแอร์มานอนกระดานแผ่นเดียวในกระท่อม

นับว่าเป็นการกลับลำและตัดความผูกพันเด็ดขาดในช่วงระยะเวลาอันสั้น ซึ่งเป็นความเด็ดเดี่ยวและเด็ดขาด เท่าที่ศึกษาประวัติของท่านดู รู้สึกว่าอันนี้จะเป็นนิสัยของท่าน คือชอบทำอะไรแปลกๆ ทำจริง รุนแรง

ไปขอเจ้าอาวาสวัดโศการามปลูกกระท่อมอยู่ในป่าแสมในเขตวัด ตั้งแต่วันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ.2513 ต่อมาบวชที่วัดนั้นเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ.2513 เป็นพระธรรมยุต

บวชแล้วไม่ค่อยเหมือนพระอื่น!

เช่น ไม่ค่อยชอบขึ้นสวดมนต์ และขึ้นก็ไม่สวด รู้สึกว่าสวดกันแบบร้องเพลง (คีตวาทีตะ) แต่ชอบแสดงธรรม ทั้งที่วัดโศการามและที่ลานอโศก วัดมหาธาตุ ชอบตอบปัญหาผ่าเปรี้ยง จึงเป็นที่ฮือฮา กัน และก็ชักมีเสียงปรามจากพระผู้ใหญ่ เช่นว่า “ท่านสมเด็จสั่งมาบอกว่า อย่าไปว่าอะไรเขามากนักสิ อย่าไปว่าพาดพิงเขามากนัก”

ต่อมามีผู้ฟังธรรมสนใจพากันมาติดตามศึกษาปฏิบัติธรรม และตั้งชื่อกลุ่มเหมือนเครื่องหมายการค้าว่า อโศก ตามชื่อวัดโศการามและลานอโศกวัดมหาธาตุ อันเป็นเวทีแสดงธรรมในครั้งแรกๆ พากันไปตั้ง แคนอโศก ที่อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีทั้งพระและฆราวาสจะพากันไปเข้าพรรษาเพื่อฝึกฝนปฏิบัติธรรม เมื่อไปกราบลาพระอุปัชฌาย์ ท่านถามว่า

“มีพระมหานิกายด้วยหรือเปล่า”

“มี”

“จั้นไปไม่ได้”

ทำยังงี้ก็ให้พระธรรมยุตไปร่วมกับพระมหานิกายไม่ได้

ในที่สุดพระอุปัชฌาย์ก็ว่า ถ้าจะไปต้องคืนใบสุทธิต่านโพธิรักษ์ก็ตกลงจะคืนใบสุทธิต่อนที่ที่จะคืนใบสุทธิต่านไปวัดหนองกระทุ่มซึ่งเป็นวัดมหานิกาย ขอและได้รับใบสุทธิตกลงมืออยู่ช่วงหนึ่งที่มีใบสุทธิทั้งธรรมยุตและมหานิกาย ต่อมาได้คืนใบสุทธิธรรมยุต ถ้าจะถือตามสมมุติก็ต้องว่ากลายเป็นพระมหานิกาย แต่ที่จริงคงไม่ได้เป็นทั้งธรรมยุตและมหานิกาย!

ในช่วงตั้งแต่วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ.2513 ถึง 6 สิงหาคม 2518 พระโพธิรักษ์เป็นพระที่ขึ้นอยู่กับมหาเถรสมาคม โดยครั้งแรกเป็นธรรมยุตและต่อมาเป็นมหานิกายดังกล่าวแล้ว

สาเหตุที่จะออกจากอาณัติของมหาเถรสมาคมเนื่องจากความขัดแย้งที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนฝ่ายปกครองคณะสงฆ์หาทางยุติกิจกรรมของพระโพธิรักษ์โดยมีคำสั่งให้รื้อกุฏิที่แดนอโศก จังหวัดนครปฐม และออกคำสั่งให้

พระโศกเปลี่ยนจิวรจากสีกรักเป็นสีเหลืองเหมือนสงฆ์หมู่ใหญ่ทั่วไป พระโพธิรักษ์ไม่เห็นด้วยเพราะถือว่าพระพุทธรูปทรงบัญญัติไม่ให้ภิกษุใช้จิวรสีเหลือง ผู้บริหารคณะสงฆ์มีคำสั่งให้อุปัชฌาย์ของพระโพธิรักษ์ให้ตัดพระโศกออก มิฉะนั้นจะถอดออกจากตำแหน่ง ทำให้อุปัชฌาย์ซึ่งมีอายุมากและกำลังอาพาธอยู่มีอาการมากขึ้น

พระโพธิรักษ์เห็นว่าเรื่องนี้อาจเป็นเหตุให้อุปัชฌาย์ป่วยหนักถึงแก่ชีวิตได้ จึงตัดสินใจพาพระโศกจำนวน 21 รูป ประกาศแยกตัวจากการปกครองของมหาเถรสมาคมเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2518

เมื่อประกาศไม่ขึ้นกับอภินิหารของมหาเถรสมาคมแล้วห้วงสงฆ์ของโศกได้วางระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการปกครองคณะสงฆ์ของตนเองโดยยึดเอาพระธรรมวินัยเป็นหลัก ให้อุปสมบทกันเอง และมีพุทธบริษัทชาวโศกเพิ่มขึ้นตามลำดับ

ในปี พ.ศ. 2520 ได้มีผู้ศรัทธาเลื่อมใสบริจาคทรัพย์สินและร่วมกันก่อตั้งเป็นมูลนิธิชื่อว่า มูลนิธิธรรมสันติ ปัจจุบันชาวโศกมีพุทธสถาน 4 แห่งที่เป็นศูนย์กลางการทำงานทางด้านศาสนา คือ

1. พุทธสถานสันติอโศก ก่อตั้งเมื่อ 7 สิงหาคม 2519 อยู่ที่ 69/1 ซอยเทียมพร แขวงคลองกุ่ม เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ
2. พุทธสถานศีรชะอโศก ก่อตั้งเมื่อ 23 มกราคม 2519 อยู่ที่บ้านกระแซงใหญ่ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
3. พุทธสถานศาลืออโศก ก่อตั้งเมื่อ 6 มิถุนายน 2519 อยู่ที่ตำบลโคกเตือ อำเภไผศาลี จังหวัดนครสวรรค์
4. พุทธสถานปฐมอโศก ก่อตั้งเมื่อ 28 กรกฎาคม 2523 อยู่ที่ 66 หมู่ 5 ถนนพระประโทน 11 จังหวัดนครปฐม

ในปี พ.ศ.2524 คณะสงฆ์ชาวอโศกอีกกลุ่มหนึ่งร่วมกันก่อตั้งมูลนิธิอีกมูลนิธิหนึ่งชื่อว่า “กองทัพธรรมมูลนิธิ” มีพลตรีจำลอง ศรีเมืองเป็นประธาน

ในปี พ.ศ.2527 ชาวอโศกได้จัดตั้งสมาคมขึ้นอีกองค์กรหนึ่ง ชื่อว่า “สมาคมผู้ปฏิบัติธรรม” ปัจจุบันมีสมาชิกประเภทต่างๆ กว่า 10,000 คน

ลักษณะพิเศษหรือจุดเด่นของพุทธบริษัทโศกคือความเข้มงวด และเคร่งครัดในศีลอย่างเข้มข้นและเอาจริงเอาจัง พระอโศกฉันมือเดียว ฉันมังสวิรัต ไม่กินหมาก ไม่สูบบุหรี่ จะมีวัตถุปัจจัยเกินกว่าที่พระวินัยกำหนดไม่ได้ เช่น ภูมิของพระชาวอโศกจะมีขนาด 7×12 คืบพระสุคต หรือ 1.5×2.5 เมตร จะมีเงินทองและสต็อกข้าวของไม่ได้ รับบริจาค่น้อยที่สุด ถ้าไม่ได้พิสูจน์ว่าเป็นผู้สนใจธรรมะจริงมาบริจาคก็ไม่รับ ค้อนนี้ต่างกับ ‘ธรรมกาย’ ชาวอโศกเน้นที่ความขยัน และสมรรถนะต่อต้านอบายมุข และไสยศาสตร์

แบบนี้ต้องขัดแย้งกับส่วนใหญ่แน่ๆ

ตอนที่ 8 สันติอโศก พระหรือมาร

ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนที่แล้วว่า มีผู้ที่เคารพท่านโพธิรักษ์ ว่าเป็นพระแท้ก็มี ที่ไม่เคารพและว่าเป็นมารก็มี

ท่านเป็นอะไรกันแน่?

ทางที่ดีอย่างหนึ่งไปปักใจลงไปทีเดียว แต่ลองตรวจสอบดูก่อน เริ่มด้วยการตรวจสอบด้วยความคิด หรือไล่เรียงด้วยเหตุผล

พูดถึงการตรวจสอบด้วยความคิด อยากจะกล่าวว่าพวกเราคนไทย มักจะไม่ค่อยมีวัฒนธรรมอันนี้ ความคิดเป็นนามธรรม คนไทยโดยทั่วไปเป็นพวกวัตถุธรรม ดังจะเห็นได้ทั่วไป เช่น เกี่ยวกับวัดก็จะออกมาเป็นโบสถ์เป็นพระพุทธรูป ซึ่งเป็นวัตถุ มักจะไม่ค่อยออกมาว่า ทำไมเราจะมีพระสงฆ์ที่ดีๆ สอนเก่งๆ

การมีพระสงฆ์ที่ดีๆ เก่งๆ จะมีความสำคัญต่อสังคมไทยและต่อโลกมาก หรือเรื่องการเรียน เราก็จะนึกถึงเรื่องอาคารโรงเรียนซึ่งเป็นวัตถุยิ่งกว่าความดีและความเก่งของครู (คุณภาพ) ซึ่งเป็นนามธรรม วัตถุนั้นสิ้นเปลืองมาก และนับตั้งแต่วันที่สร้างเสร็จก็จะเริ่มสึกกร่อนทรุดโทรม ผุพัง สลายไปหรือต้องการทรัพยากรอีกมหาศาลเข้ามาบำรุงรักษาเพราะวัตถุงอกไม่ได้ ตรงข้าม

ความรู้กับความตึงอองามต่อไปได้ มีคนดีคนหนึ่งกึ่งอกเป็นสองหรือหลายคน
ได้ ความรู้กับความตึงนั้นไปสร้างสรรค์สิ่งอื่นๆต่อไปอีกมาก

ในที่นี้จะขอรวมเรียกความรู้กับความดีว่า ปัญญา (wisdom)
ขณะนี้สังคมไทยมีปัญหาสลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข การที่จะแก้ไขได้ต้อง
ใช้ปัญญา สังคมไทยต้องการปัญญาอย่างมาก แต่ก็สร้างได้ยาก เพราะปัญญา
เป็นนามธรรม แต่คนไทยเป็นคนวัตถุนิยมดังกล่าวแล้ว

วัฒนธรรมวัตถุนิยมเป็นตัวกำหนดวิธีการของสังคมทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็น
เป็นรัฐบาล สภา ราชการ วัด มหาวิทยาลัย แนวทางหลักของสังคมไทยคือ
การเปลี่ยนวัฒนธรรมวัตถุนิยม เป็น ปัญญานิยม

ถ้าเข้าใจประเด็นนี้ถูกการแก้ปัญหาก็จะไม่ยาก เรื่องนี้จะกล่าวโดย
พิสดารต่างหากในที่อื่น ในที่นี้จะขอกล่าวเพียงว่าถ้ามีเงินให้พยายาม
เปลี่ยนเป็นปัญญา ปัญญาจะแก้ปัญหของปัจจุบันและของคนรุ่นลูกหลาน
ด้วย

วัตถุเป็นเรื่องต้นและระยะสั้น

ปัญญาเป็นเรื่องลึกและระยะยาว

ถ้ามองอะไรออกมาเป็นวัตถุสำเร็จรูป ก็มองได้ทันทีและไม่เชื่อมโยง เห็นอะไรเป็นของตายตัว เห็นด้านเดียว มีความขัดแย้งสูง เพราะมองโดดๆ เดียวๆ เห็นแต่ความแตกต่างแบ่งแยก

แต่ถ้ามองลึกก็จะเห็นหลายด้าน เห็นความเชื่อมโยง หรือความเป็นอันเดียวกัน (เอกภาพ) ระบบการศึกษาของเราตั้งแต่อนุบาลจนถึงมหาวิทยาลัยเน้นที่การถ่ายทอดความรู้สำเร็จรูปเป็นส่วนใหญ่ ไม่ค่อยเน้นที่กระบวนการเกิดปัญญา

แม้การสอนทางศาสนาก็เช่นเดียวกันเน้นที่การถ่ายทอดความจริง สำเร็จรูปเป็นสำคัญ การรับอะไรไปสำเร็จรูปเป็นก้อนๆ ก็ติดอยู่ตามผิวๆ ยังไม่ใช่ปัญญาที่เกิดขึ้นในเนื้อในตัวจริงๆ นี่อาจจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การสอนธรรมะไม่ได้ผล และน่าจะได้รับการพิจารณาปรับปรุงด้วยเช่นเดียวกัน

ที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อแสดงความสำคัญของการคิดด้วยปัญญาครวนนี้ทดลองเอาความคิดมาตรวจสอบเรื่องของสันติอโศกสัก 3-4 ประเด็น

1. พระชาวโศกเป็นพระเถื่อน

ถ้าคำว่า เถื่อน หมายถึงการไม่ขึ้นต่อมหาเถรสมาคมพระชาวโศกก็เป็นพระเถื่อน

แต่มีคำถามที่ต้องถามต่อไปอีกว่า

มหาเถรสมาคมคืออะไร

พระคืออะไร

คำว่าขึ้นหมายความว่าอย่างไร

ถ้าไม่ขึ้นเรียกว่าพระหรือไม่ ถ้าขึ้นไม่ใช่พระได้หรือไม่

ขอให้พยายามตอบคำถามเหล่านี้เอง หรืออาจมีคำถามอื่นใดเกี่ยวกับเรื่องนี้อีกก็ได้ การพยายามตอบด้วยใจเป็นกลาง และด้วยความรู้ข้อเท็จจริง ก็จะเกิดปัญญาเอง

2. พวกนี้กินมังสวิรัต เพราะฉะนั้นเป็นพวกเถรเทวทัต

จะพิจารณาประเด็นนี้ ก็ต้องรู้ข้อมูลเกี่ยวกับพระเทวทัต ถ้าตัดสินอะไรโดยไม่ใช้ข้อเท็จจริงก็เกิดความผิดพลาดได้

คนไทยไม่ค่อยชอบว่ากันด้วยข้อเท็จจริง เพราะฉะนั้นแม้รัฐบาลหรือรัฐสภา ก็อาจจะอะไรกันไปเรื่อย ๆ โดยไม่ต้องอาศัยข้อมูลหลักฐาน หรือในการประชุมถกเถียงมักจะไม่มีข้อมูลหลักฐาน ข้อมูลหลักฐานคือความรู้

พระเทพทัตที่จริงเป็นพระญาติของพระพุทธเจ้า เมื่อออกบวชแล้วก็มีเรื่องต่าง ๆ นานาเรื่อยมารวมทั้งพยายามที่จะฆ่าพระพุทธเจ้า

ถ้าใครพยายามฆ่าพระพุทธเจ้าก็ต้องบาปหนา จึงมีคำที่กล่าวถึงความผิดกรณณ์ว่ามีบาปถึงกับต้อง “ตกนรกใต้เถรเทวทัต” อันหมายถึงตกนรกฐานแรงฐานพยายามฆ่าพระพุทธเจ้า

ส่วนที่ไปเกี่ยวข้องกับมังสวรีติก็มีอยู่ว่าพระเทพทัตกราบทูลพระพุทธเจ้าว่า ในเมื่อบัญญัติห้ามฆ่าแล้วก็ควรบัญญัติห้ามมิให้พระสงฆ์ฉันเนื้อสัตว์เสียด้วย

พระพุทธเจ้าไม่ทรงเห็นด้วย แต่การที่พระพุทธเจ้ามิได้ทรงบัญญัติห้ามมิให้ พระสงฆ์ฉันเนื้อสัตว์ก็มีได้แปลว่า ทรงส่งเสริมการฆ่า แต่เข้าใจว่าที่มิได้ทรง บัญญัติห้ามพระภิกษุสงฆ์ฉันเนื้อสัตว์เพราะเหตุสองประการคือ

หนึ่ง พระสงฆ์ได้อาหารจากชาวบ้าน เขากินอย่างไรและเขาแบ่ง ถวายก็ฉันไปตามนั้นอย่าไปจู้จี้

และสอง มีสัตว์ที่ตายเอง เนื้อสัตว์ชนิดนี้ควรฉันได้ ในประเด็นนี้จึง ทรงห้ามพระภิกษุฉันอุทิสมังสะ หรือเนื้อที่เขาจงใจฆ่าถวาย

เกี่ยวกับมังสวัตินี้ไม่มีมังสวัตินี้มีเรื่องที่พิจารณาได้หลายแง่หลายมุม สัตว์ที่ฆ่าสัตว์อื่นเป็นอาหารไม่มีใครว่าสัตว์บาป เพราะเป็นธรรมชาติของสัตว์ มนุษย์ก็เป็นสัตว์ มนุษย์ดึกดำบรรพ์ก่อนที่จะถึงยุคเกษตรกรรมล้วนล่าสัตว์ เป็นอาหารทั้งสิ้น

ในครั้งกระนั้นคงจะไม่มีใครคิดเรื่องบาปไม่บาป ธรรมชาติเกี่ยวข้องสัมพันธ์ กันเป็นวัฏจักร เช่น

จุลินทรีย์สร้างปุ๋ย

ต้นไม้อาศัยปุ๋ยเติบโตขึ้น

สัตว์กินใบไม้

สัตว์กินสัตว์ เช่น จิ้งจกกินแมลง นกกินจิ้งจก สิงโตกินกวาง

เมื่อสัตว์ตายจุลินทรีย์ย่อยเนื้อหนังผุพังกลายเป็นปุ๋ยให้กับต้นไม้
ธรรมชาติวนเวียนกันอยู่เช่นนี้เป็นสมดุล เป็นไปเช่นนั้นอยู่ช้านานก่อนที่จะมี
มนุษย์เกิดขึ้น

มนุษย์เป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง เมื่อเกิดขึ้นใหม่ๆ ก็เป็นส่วนหนึ่งในวัฏจักร
ของความสมดุลในธรรมชาติ

แต่ต่อมามนุษย์เป็นต้นเหตุของเสียสมดุลของธรรมชาติ เพราะ
มนุษย์มีสมองใหญ่ สามารถทำตัวให้รอดจากอันตรายตามธรรมชาติได้มาก
จึงเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว มนุษย์ที่เพิ่มจำนวนขึ้นมาก บริโภคธรรมชาติ
ไม่ว่าจะเป็นพืชหรือสัตว์ ทำให้สิ่งแวดล้อมหรือเนเวศสภาวะเปลี่ยนแปลง เช่น
ป่าไม้ถูกทำลาย สัตว์ถูกผลาญชีวิตจนกระทั่งสูญพันธุ์ไปก็มีทั้งสัตว์บกและ
สัตว์น้ำ

เมื่อผ่านยุคดึกดำบรรพ์มาเพราะสมองใหญ่ มนุษย์สะสมความรู้
และความคิดเกิดมโนสำนึกในเรื่องบุญบาปขึ้น มโนสำนึกในเรื่องบุญบาปเป็น
เรื่องของมนุษย์เท่านั้น ดิน น้ำ ก้อนหิน จุลินทรีย์ ต้นไม้ สัตว์ ไม่มีมโนสำนึก

ในเรื่องบุญบาป ไม่ได้แปลว่า สิ่งเหล่านั้นเลวกว่ามนุษย์ แต่เป็นไปเช่นนั้นเองตามธรรมชาติที่เป็นไปและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันโดยวัตถุหรือรูปธรรม

ถึงแม้สัตว์จะมีความรู้สึกนึกคิดอันเป็นนามธรรม แต่โดยธรรมชาติของวัตถุอันเป็นโครงสร้างของสมองที่ความรู้สึกนึกคิดหรือนามธรรมนั้นอยู่ในระดับของสัตว์และไม่มีวิวัฒนาการสูงขึ้น

ส่วนมนุษย์แม้มีธรรมชาติเช่นเดียวกับสัตว์ มีวัตถุอันเป็นโครงสร้างของสมองที่ทำให้สะสมเพิ่มพูนทางนามธรรมขึ้นเรื่อยๆ เป็นอีกมิติหนึ่งหลุดพ้นข้อจำกัดทางวัตถุออกไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังที่มนุษย์สามารถบรรลุธรรมที่เป็นอิสระโดยสิ้นเชิงจากอิทธิพลของธรรมชาติทั้งปวง

การที่สัตว์จะกินอะไรนั้นกำหนดโดยระบบของร่างกาย เช่น วัวควาย กินหญ้า เพราะสามารถเปลี่ยนหญ้าให้เป็นโปรตีนได้ ปลวกกินไม้ เพราะเปลี่ยนไม้ให้เป็นโปรตีนได้ สัตว์ที่ไม่มีระบบย่อยโปรตีนจากเนื้อสัตว์ก็ไม่กินเนื้อสัตว์

มนุษย์คงจะเป็นสัตว์กินเนื้อแน่ เพราะมีระบบย่อยเนื้อสัตว์และเด็กๆ ไม่กินสัตว์

มนุษย์มีระบบที่จะสร้างโปรตีนจากผักได้แต่ไม่พอนอกจากกินพืชที่มีโปรตีนสูง เช่น ถั่ว

มนุษย์โดยทั่วไปจึงฆ่าสัตว์เป็นอาหาร เช่น ฆ่าปลา ฆ่าไก่ ฆ่าหมู ฆ่าวัว ฆ่าควาย

แต่ในขณะที่เดียวกันมนุษย์ก็มีความสำนึกในบาปบุญ จึงมีข้อบัญญัติงดเว้นจากการฆ่าเกิดขึ้น

การห้ามฆ่ามนุษย์นั้น ห้ามหมดทุกศาสนาและทุกชนชาติ ส่วนห้ามฆ่าสัตว์นั้น ศาสนาทางยูดาห์คือ ยิว คริสต์ และอิสลามไม่ห้าม เพราะถือมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ส่วนสัตว์นั้นพระเจ้าสร้างมาให้เป็นประโยชน์แก่มนุษย์

ส่วนพระพุทธศาสนาไม่ได้ถือมนุษย์เป็นศูนย์กลาง แต่เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และควรเป็นไปอย่างสัมพันธ์กับธรรมชาติ เพราะฉะนั้นพืชสัตว์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติก็ควรได้รับความเมตตาปรานีด้วย

ในปัจจุบันโลกมีปัญหาในเรื่องสิ่งแวดล้อมถูกทำลายมาก ทำให้มีผู้คิดถึงคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกันมาก

อย่างไรก็ตาม มนุษย์มีความขัดแย้งในเรื่องความเป็นสัตว์ในตัวเอง กับมโนสำนึกมาก เช่น สัตว์ผสมพันธุ์กันอย่างเปิดเผยที่ไหนก็ได้ ไม่มีความรู้สึกละอายหรือต้องปกปิดแต่อย่างใด มนุษย์ก็ผสมพันธุ์อย่างสัตว์ แต่มีความรู้สึกว่าตัวเองสูงกว่าสัตว์ จึงไม่ผสมพันธุ์กันในที่ทั่วไป ต้องปกปิดมิดชิด และมีเรื่องฟลิกก็ก๊อสลับซับซ้อน และมีปัญหาอันเกี่ยวเนื่องด้วยการผสมพันธุ์ของมนุษย์มาก

เรื่องฆ่าสัตว์เป็นอาหารก็เช่นเดียวกัน มนุษย์ส่วนใหญ่กินสัตว์เป็นอาหารเช่นเดียวกับสัตว์กินเนื้อ

แต่ขณะเดียวกันก็มีมนุษย์ที่มีจิตใจที่คำนึงถึงความเจ็บปวดทุกข์ทรมานของสัตว์ที่ถูกฆ่า และถามขึ้นว่า “เป็นการยุติธรรมหรือไม่ที่จะทำให้สัตว์ต้องสิ้นชีวิตเพื่อจะเอาเนื้อเขามาใส่เนื้อเรา” ในเมื่อมนุษย์มีปัญญาที่จะไปให้พ้นจากความเป็นไปตามธรรมชาติอย่างสัตว์

มนุษย์ส่วนใหญ่ในโลกเป็นคนจนได้รับอาหารไม่พอเพียง และขาดโปรตีน ทำให้เจ็บป่วยล้มตายและพิการกันมาก จึงมีความพยายามที่จะส่งเสริมให้ได้รับโปรตีนมากขึ้น

ที่โรงพยาบาลบางแห่งในแอฟริกา เมื่อคนไข้กลับบ้านจะจ่ายกระต่ายให้ไปคู่หนึ่งเพื่อเอาไปเลี้ยงให้ออกลูกจะได้มีอาหารโปรตีนเพิ่มขึ้น

ที่ในชนบทของเราซึ่งยากจนมากเกิดปัญหาในชีวิตและสังคมติดตามมาอย่างรุนแรง ก็ถือกันว่า ถ้าทำเกษตรกรรมผสมผสานจนเลี้ยงตัวเองทางเศรษฐกิจได้ก็จะช่วยบูรณะชีวิตและสังคมของคนไทย ในการเกษตรกรรมผสมผสานมีการเลี้ยงสัตว์ด้วย เช่น ตอนนี้นึกกันว่าถ้าอีสานเลี้ยงปลาได้จะเป็นก้าวกระโดดใหญ่ในการพัฒนาอีสาน

พระเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ก็พระราชทานพันธุ์ปลาให้ชาวบ้านบ่อๆ ซึ่งแน่นอนหมายถึงให้อาไปเลี้ยงจะได้เป็นอาหาร แต่ทรงทำเพราะสงสารราษฎร

หลายคนคิดว่าทำอย่างไรให้มนุษย์สงบสุขเสียก่อนโดยมีอาชีวะและมีภูมิกัน ขออย่าให้มนุษย์ฆ่ามนุษย์ก็แล้วกัน ส่วนจะฆ่าสัตว์เมื่อจำเป็นบ้างก็ไม่เป็นไร ดังที่ถ้าบอกให้ชาวประมงหยุดจับปลาทันทีคงจะมีผลกระทบต่ออาชีพและสังคมอย่างรุนแรง

แต่มนุษย์ที่อยากจะไปให้พ้นจากความเป็นสัตว์ก็ยังคงถามคำถามว่า “ยูติธรรมหรือ ที่จะทำให้ชีวิตสัตว์ต้องล่องไปเพื่อจะเอาเนื้อเขามาใส่เนื้อเรา” ในเมื่อมนุษย์มีปัญญาที่จะได้โปรดินจากทางอื่น

เรื่องนี้ยังมีมิติทางเศรษฐศาสตร์ ทางนิเวศวิทยาและทางการแพทย์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย กล่าวคือ

เมื่อมนุษย์มีจำนวนมากและบริโภคเนื้อสัตว์มาก ต้องเลี้ยงสัตว์จำนวนมากในทุ่งหญ้า สัตว์กินหญ้าหมด เกิดทะเลทราย และมีการทำลายป่ามากขึ้น

หรืออย่างประเทศไทยปลูกธัญพืชมากเพื่อส่งไปเป็นอาหารสัตว์ในยุโรป เสียค่าส่ง โปรตีนจากสัตว์ซึ่งเป็นโปรตีนชั้นสอง (secondary protein) เมื่อเทียบกับโปรตีนจากพืชซึ่งเป็นโปรตีนชั้นหนึ่ง (primary protein) น้ำหนักเท่ากันกรัมต่อกรัมแล้วโปรตีนจากสัตว์แพงกว่ามาก

นอกจากนั้นการที่ประเทศไทยต้องใช้เนื้อที่จำนวนมากปลูกธัญพืชเพื่อส่งไปเปลี่ยนเป็นเนื้อสัตว์ ทำให้ทำลายป่าและสิ่งแวดล้อมของไทย ซึ่งมีผลกระทบทางเศรษฐกิจและอื่นๆอีกมาก

ในทางการแพทย์ การขาดโปรตีนไม่ดี แต่กินเนื้อสัตว์มากเกินไปไม่ดี ทำให้ไขมันในเลือดสูง เป็นโรคความดันโลหิตสูง เป็นโรคหัวใจ เป็นโรคเกาต์ และไตต้องทำงานมากขึ้น เรียกว่าเป็นภาระหนักแก่วัยะของร่างกาย

ถ้ากินโปรตีนจากพืชร่างกายน่าจะเบาสบายมากกว่า แต่ต้องมีความรู้ที่ทำให้ได้โปรตีนเพียงพอ มิฉะนั้นจะเกิดโรค

สรุปเรื่องเกี่ยวกับเนื้อสัตว์ ดังนี้

1. เป็นธรรมชาติของมนุษย์
2. การเลี้ยงสัตว์และจับสัตว์เกี่ยวข้องกับสุขภาพและอาชีพสำหรับคนที่ไม่มีทางเลือก
3. สำหรับคนที่ไม่มีความเลือกก็ทำอย่างเดิมไปก่อน

4. สำหรับคนที่มีทางเลือกและคนที่พัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมมีทางเลือก
แล้วน่าจะหาทางเปลี่ยนอาหารโปรตีนจากสัตว์เป็นอาหารโปรตีนจากพืชให้
มากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อความกรุณาแก่สัตว์ เพื่อเศรษฐกิจ เพื่อนิวเคลียส และเพื่อ
สุขภาพ

แล้วก็อย่าไปตีกันตายเพราะเรื่องนี้

เรายังมีเรื่องอื่นที่ต้องทำร่วมกันอีกมาก

3. พระโพธิรักษ์แปลภาษาบาลีผิด

เรื่องนี้มีคนอเมริกันชื่อ Grant Olson ไปเขียนไว้ในวิทยานิพนธ์
ปริญญาโท และมีคนไทยที่พูดกันถึงเรื่องนี้โดยเฉพาะ ส. ศิวรักษ์

ผู้เขียนไม่มีความรู้ภาษาบาลีและไม่ได้ตรวจสอบว่าที่ว่าผิดนั้นผิดก็คำ คำ
ใดบ้าง และที่ว่าผิดนั้นมีโทษหรือมีประโยชน์อย่างไร

ผู้เขียนเข้าใจว่าการที่คนจะชอบหรือไม่ชอบ พระโพธิรักษ์นั้นขึ้นกับเหตุอื่น
มากกว่าเรื่องคำบาลี-ไทย

ถ้าเป็นคนที่เราชอบพูดผิดไปบ้างก็ไม่ใช่ไร หรืออาจจะตั้งใจ “เล่นคำ” ก็ได้

แต่ถ้าเป็นคนที่เราไม่ชอบแล้วพูดอย่างไรก็ยากที่จะฟังกันขึ้น

4. พระโพธิรักษ์ชอบโจมตีผู้อื่น หรือชอบอวดวิสุทธิคุณของตัวเอง

มีพระดีๆ เป็นอันมากที่ท่านปฏิบัติดีปฏิบัติชอบโดยไม่โจมตีผู้อื่น

พระดีต้องไม่โจมตีผู้อื่น พระที่โจมตีผู้อื่นเป็นพระไม่ดี จริงหรือไม่

ตรงนี้มีคำหลายคำที่ต้องพิจารณาคือ โจมตี กล่าวหา คำว่า คำหนิ สอน ซึ่ง
จะใช้ในสภาวะและท่วงทีที่แตกต่างกัน เช่น

พระสงฆ์อื่นๆ	พระโพธิรักษ์	ลักษณะของคำกล่าว
เป็นผู้บริสุทธิ์	กล่าวว่าท่านเหล่านั้นไม่ บริสุทธิ์	โจมตี กล่าวหา
เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์	กล่าวว่าท่านเหล่านั้นไม่ บริสุทธิ์	คำ ว่า คำหนิ สอน

จะเข้าลักษณะดำ ว่า ดำหนิ หรือสอน แล้วแต่ลักษณะวาจาที่ใช้
ทั้งนี้ยังขึ้นกับว่า พระโพธิธิ์รค์เองเป็นผู้บริสุทธิ์หรือไม่ และขึ้นกับวัฒนธรรม
เช่น

เด็กจะไปดำหนิหรือสอนผู้ใหญ่ไม่ได้

นักเรียนจะดำหนิหรือสอนครูไม่ได้

พระผู้น้อยจะไปดำหนิหรือสอนพระผู้ใหญ่ไม่ได้

ทีนี้มาพิจารณาว่า ผู้น้อยผู้ใหญ่วัดกันด้วยอะไร

ก็กวัดกันด้วย พรรษา 1 บวชก่อนบวชหลัง 1 สมณศักดิ์ 1 ซึ่งก็คง
ถามได้ต่อไปว่า ความเป็นผู้น้อยผู้ใหญ่จริงๆวัดกันด้วยอะไร ที่น่าจะเหมาะสม
ที่สุดน่าจะได้แก่ระดับของการบรรลุธรรม

พระที่อ่อนพรรษากว่า บวชทีหลัง สมณศักดิ์ต่ำกว่าหรือไม่มีสมณศักดิ์ อาจ
บรรลุธรรมสูงกว่าก็ได้

ถ้าจะถามต่อไปว่า ผู้พูดจะบรรลุธรรมหรือไม่บรรลุธรรม ระดับใดก็ตาม ถ้า
ดำหนิผู้อื่นด้วยความรุนแรง เขาจะโกรธไหม

คำตอบก็คือ โกรธ

นอกจากมีกรณีพิเศษ

ถ้าอย่างนั้นควรหรือไม่ควรตำหนิผู้อื่นด้วยความรุนแรง

ในอภยราชกุมารสูตร มีการกล่าวถึงว่ามีผู้มาอุยงอภยราชกุมารให้ไปถามปัญหาพระพุทธเจ้าว่า พระสมณโคตมปรกติชอบพูดให้คนยินดี หรือพูดให้คนไม่ยินดี โดยตระเตรียมกันไว้ก่อนว่าไม่ว่าพระสมณโคตมตอบมาประตู่ไหนจะย้อนกลับไปให้จน (ถ้าจนง่ายอย่างนั้น ก็คงไม่ใช่พระพุทธเจ้า!)

พระพุทธองค์ทรงตอบว่า สิ่งที่พระองค์จะตรัสนั้นต้องเป็นความจริง และมีประโยชน์ กล่าวคือ

ถ้าไม่จริง จะมีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ **ไม่พูด**

ถ้าจริงแต่ไม่มีประโยชน์ **ไม่พูด**

ถ้าจริง มีประโยชน์ พูดแล้วก่อให้เกิดความยินดี **ก็พูด**

ถ้าจริง มีประโยชน์ พูดแล้วไม่ก่อให้เกิดความยินดี **ก็พูด**

ผู้เขียนคิดว่าสิ่งสำคัญที่สุดที่ทำให้ท่านโพธิรักษ์ถูกว่าอย่างโน้นอย่าง
นี้อยู่ที่ท่านกล่าวดำหนิผู้อื่นอย่าง “ผ่าเปรี้ยง” เป็นสำคัญ

ส่วนเหตุอื่นๆที่นำมากล่าวกันเป็นส่วนประกอบเท่านั้น

ปกติคนไทยนั้นถึงใครจะทำผิดอย่างไร ถ้าไม่ไปว่าอะไรใคร คนอื่นก็
มักไม่เอาเรื่อง อยู่ได้สบายๆ ทั้งๆที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม
โดยเฉพาะถ้ารู้จักพูดเพราะๆ หรือเอาอกเอาใจผู้อื่นด้วยแล้วละก็อยู่ได้สบาย
บริ่อ ทั้งๆที่ทำผิดอย่างมหันต์ ก็เห็นกันอยู่ทั่วไป

ถ้าท่านโพธิรักษ์ทำอย่างที่ท่านทำทุกอย่าง แต่อยู่เจียบๆเฉยๆ ไม่มี
ปากมีเสียง ก็คงไม่มีเรื่องมีราวอะไร ก็อยู่เจียบๆเฉพาะตัวเฉพาะกลุ่ม แต่การ
ที่ท่าน “ผ่าเปรี้ยงๆ” ทำให้ดังสะดุ้งสะเทือนกันไปทั่ว

คำถามก็วกกลับมาที่เดิมว่าที่ท่านทำอย่างนั้น ดีหรือไม่ดี

คำตอบก็คือ

ถ้าท่านทำด้วยความโกรธ ความโลภ ความหลง ก็ไม่ดี

แต่ถ้าไม่ได้ทำด้วยความโกรธ ความโลภ ความหลง ก็ดี ใครอยากทราบว่าดีหรือไม่ดี ก็ไปแสวงหาข้อเท็จจริงกันเอาเองว่า ที่ท่านแสดงแบบผ่าเปรี้ยงๆนั้น ทำด้วยความโกรธ ความโลภ ความหลงหรือไม่

บูรณาการ

ตามที่กล่าวมาแล้ว 9 ตอน จะเห็นได้ว่าสำนักสวณโมกษ์ ธรรมกาย และสันตือโสภมีจุดเด่นที่ต่างกัน กล่าวคือ

สวณโมกษ์ = ปัญญา

ธรรมกาย = สมาธิ

สันตือโสภ = ศีล

ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าแต่ละสำนักจะปราศจากซึ่งอีก 2 สิกขา แต่กล่าวโดยจุดเน้นหรือจุดเด่นที่สาธารณะได้รับรู้เท่านั้น

ไตรสิกขา อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ต้องมีครบทั้ง 3 เรื่องอย่างเชื่อมโยงกันจึงจะทำให้บุคคลพ้นทุกข์ได้

การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะเริ่มต้นด้วยศีล หรือด้วยสมาธิ หรือด้วยปัญญา ตามแต่จริตของตน เป็นเรื่องที่มีประโยชน์ทั้งสิ้น เสมือนเป็นประตูต่าง ๆ กัน ทำให้สามารถเข้าไปสู่สิ่งเดียวกัน แต่ต้องเข้าไปสู่สิ่งเดียวกันให้ได้ ไม่ใช่ไปติดอยู่ที่ประตู และต้องไปให้ถึงปัญญาจึงจะแก้ปัญหาคำสมุญญ

ที่กล่าวเรียงจากสวนโมกข์ ธรรมกาย สันติอโศก นั้นเรียงตามอาวุโสแห่ง
สำนักนั้นๆ คราวนี้จะขอกล่าวทวนย้อนกลับ

สันติอโศก

มีผู้เขียนมาว่า เรื่องเกี่ยวกับสวนโมกข์ ธรรมกายนั้นวิเคราะห์ดี
แล้ว* แต่เรื่องเกี่ยวกับสันติอโศกและพระโพธิรักษ์นั้นเข้าใจว่าข้อมูลง
คลาดเคลื่อนไปมาก และผู้ที่เขียนมาว่ารู้ “กำพืด” พระโพธิรักษ์ดี!

ดังที่ผมเกริ่นไว้ตั้งแต่แรกว่า ความรู้สึกของประชาชนเกี่ยวกับ 3
สำนักนี้ขัดแย้งกันมาก พวกที่ชอบก็ชอบจริงๆ พวกที่ไม่ชอบก็ชิงชังเอาเลย
ผมขอเรียนว่าที่มาเขียนเรื่องนี้มิใช่เพื่อเขียนเอาман! แต่เขียนเพื่อหวังผลทาง
บูรณาการเพื่อแก้ปัญหาที่แก้ไขได้ยากในสังคม และโดยหวังผลระยะยาว

ผมอยากชี้ให้เห็นประเด็นที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับศีลของชาวอโศกกับปัญหา
สังคมอันมีลักษณะพิเศษ เราอาจจะว่าศีลจะไปแก้ปัญหาอะไรได้ ทั้งๆที่พระ
ท่านก็ให้ศีลวันละหลายหมื่นเที่ยว และมีคนปวารณารักษาศีลตามวัดต่างๆ

*นี่ว่าตามที่เขาวาท่านั้น สำหรับผู้เขียนเองคิดว่าคงมีส่วนที่ดีบ้าง และไม่
ดีบ้าง

และตามบ้านต่างๆจำนวนมาก สังคมมันก็เลวร้ายขึ้นเรื่อยๆ นี่เราจะต้องจับหลักให้ได้ว่าเป็นเพราะอะไร ที่ทำอะไรก็แก้ไขปัญหาชีวิตและสังคมส่วนใหญ่มไม่ได้เพราะประเทศไทยถือเอาเงินเป็นใหญ่ มีได้เอาธรรมเป็นใหญ่

เรื่องเงินได้ครอบงำจิตใจ วิธีคิด และการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและเป็นวิถีชีวิต

สังคมที่เอาเงินเป็นใหญ่นั้น มีความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน สังคมแต่เดิมนั้น มนุษย์แต่ละคนสัมพันธ์กับธรรมชาติโดยตรง คือ สัมพันธ์กับป่า กับสัตว์ กับไร่ กับนา กับน้ำ กับปลา และหากินกับธรรมชาติโดยตรง

ในสังคมที่เอามนุษย์ไปสัมพันธ์กับเงินแทนธรรมชาติ มนุษย์จะหากินกับมนุษย์ๆไปหลายทอด เช่น โรงงานผลิตสินค้ามาราคา 10 บาท ขายให้บริษัทหนึ่งไป 20 บาท และขายช่วงต่อไป เป็นยี่ปั่ว ซาปั่ว สี่ปั่ว ห้าปั่ว กว่าเจถึงชาวไร่ชาวนาผู้บริโภค ราคาอาจตก 100 บาท ตอนขายออกก็เช่นเดียวกัน สมมติว่าราคาสุดท้ายที่ขายได้ 1,000 บาท ชาวไร่ชาวนาอาจได้ 5 บาท ที่เหลือคนอื่นเอาไปหมด

ในระบบเช่นนี้จะทำให้คนส่วนน้อยมีโรคหทัยมาก อาจเป็นหมื่นเป็นแสน ล้าน ในขณะที่คนส่วนใหญ่ยากจนเหลือ 0 หรือติดลบ

ในสภาพอย่างนี้เงินจึงมีอำนาจมาก เช่น

- เอาไปซื้อเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 - เอาไปซื้อเสียงเป็นรัฐมนตรี
 - เอาไปซื้อเสียงผู้แทนราษฎรให้ทำอย่างใดอย่างหนึ่ง
 - ทำให้มีโสเภณีเป็นแสนๆหรือเป็นล้านรวมทั้งโสเภณีเด็ก
 - ทำให้มีการใช้แรงงานเด็กโดยไม่สมควร
 - อพยพเข้าเมืองเกิดสลัม
 - เกิดอาชญากรรมทั่วไป และมีการฆ่ากันตายด้วยอัตราสูงเป็นที่สองในโลก
- ฯลฯ

ผู้คนพลเมืองล้วนหายใจเป็นเงินๆ ๆ คิดอยู่แต่ว่าฉันจะได้อะไรบ้าง

ถ้าจะเกิดสภาพเช่นนี้ขึ้นในสังคม ท่านจะคิดอย่างไร คือ

- ดำรงคิดว่าฉันจะรืไ้ใครได้บ้าง
 - ข้าราชการคอยจะคอร์รัปชั่นฉ้อราษฎร์บังหลวง
 - หมอคอยคิดว่าทำอะไรฉันจะได้เงินจากคนไข้มากๆ (กินเปอร์เซ็นต์จากการส่งตรวจคอมพิวเตอร์ก็เอา)
 - พระคอยจะหาเงินเข้าวัด และเข้าตัวเอง
 - พ่อค้าคอยคิดว่าทำอะไรฉันจะได้กำไรมากที่สุด
 - ผู้พิพากษาและอัยการถือว่าเงินคือความยุติธรรม
 - ทหารคอยกินคอมมิสชั่นการซื้ออาวุธ
- ฯลฯ ฯลฯ

ถ้าเกิดสภาพเช่นนี้สังคมก็วิบัติ และท่านลองคิดว่ามันเกิดขึ้นบ้างหรือไม่

สังคมที่ถือเอาเงินเป็นใหญ่ ไม่เอาธรรมเป็นใหญ่ ไม่ใช่สังคมพุทธ และจะเกิดวิปริตอาเพศทั่วไป

กระแสแห่งความวิปริตอาเพศนี้รุนแรงยิ่งนักยากที่จะแก้ไขเป็น
ส่วนรวมได้ โดยบอกว่า

- วันนี้ฉันทำบุญตักบาตรแล้ว
- วันนี้ฉันภาวนาพุทโธแล้ว
- วันนี้ฉันเห็นธรรมกายแล้ว
- วันนี้ฉันไม่ยึดมั่นถือมั่นแล้ว

ที่กล่าวนี้ไม่ได้แปลว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ดีไม่ควรทำ แต่ว่าระบบชีวิตและ
สังคมที่เอาเงินเป็นใหญ่นี้มันรุนแรงยิ่งนัก เกินกว่าการที่ทำอะไรเป็นปัจเจก
บุคคลจะต้านทานได้

เปรียบเสมือนว่าถ้าชุมชนสงบเรียบร้อยเป็นปึกเป็นแผ่น ถ้ามีโจร
เกิดขึ้นคนสองคนก็คงแก้ปัญหาได้ไม่ยาก

แต่ถ้ามีโจรเป็นกองทัพ มีการจัดองค์กรเป็นระบบ เข้าปล้นฆ่าฟันในสินบนจน
ชุมชนและเมืองลูกเป็นไฟ

ขณะที่ไฟกำลังลุกท่วมเมืองอยู่นั้น คนส่วนใหญ่ถูกไฟลวกตายบ้าง ถูกโจรฆ่าบ้าง กลายเป็นพวกโจรบ้าง ยากที่จะมีโอกาสบำเพ็ญ ทาน ศีล ภาวนา จะทำได้ก็ไม่กี่คน แก้ปัญหาของสังคมส่วนใหญ่ไม่ได้

ในเมื่ออำนาจเงินมันเข้ามาครอบงำจนเกิดระบบชีวิตด้วยเงิน

การที่จะแก้ไขปัญหาได้ก็ต้องมีระบบชีวิตด้วยธรรม

เรื่องนี้ต้องเข้าใจวินัยหรือศีลที่พระศาสดาบัญญัติ

ศีลหรือวินัยเป็นเครื่องกำหนดระบบชีวิตของชุมชน ดังเช่นชุมชนสงฆ์ซึ่งมีลักษณะพิเศษต่างจากชุมชนอื่น ชุมชนสงฆ์ในอุดมคติที่พระพุทธเจ้าทรงสร้างให้เป็นตัวอย่างนั้นไม่ถือวัตถุหรือเงินเป็นใหญ่ แต่ถือธรรมเป็นใหญ่ สมาชิกของชุมชนสัมพันธ์กันด้วยธรรม มิใช่ด้วยอำนาจอันเกิดจากวัตถุและเงิน จึงเป็นชุมชนที่มีอิสรภาพหรือสันติ

แต่ระบบชีวิตในสังคมทุกวันนี้ มนุษย์มีความสัมพันธ์กันด้วยอำนาจของวัตถุแล้งเงิน ฉะนั้นถึงจะว่า “วันนี้พระให้ศีลแล้ว” หรือ “วันนี้ฉันรับศีลแล้ว” ก็ดูจะแก้ปัญหาสังคมไม่ได้ เพราะศีลยังไม่ใช่เครื่องกำหนดระบบชีวิตของสังคม

ฉะนั้นจึงไม่น่าแปลกใจว่าทำไมในประเทศไทย ทั้งๆที่พระให้ศีลวันละหลายหมื่นเที่ยว ความชั่วก็เกิดขึ้นเต็มประเทศไปหมด และดูจะเพิ่มขึ้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาเรื่องความหมายของศีลหรือวินัยในฐานะเป็นเครื่องกำหนดชีวิตของชุมชน

ในความเห็นของผู้เขียน ความสำคัญสูงสุดของขบวนการสันติอโศกมิได้อยู่ที่การกินมังสวิรัต แต่อยู่ที่การสร้างชุมชนที่มีศีลเป็นระบบชีวิตให้มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ไม่กดขี่ขูดรีด ไม่ทำโดยหวังกำไร แต่แบ่งปันช่วยเหลือกันเป็นบุญนิยม ทำให้ชุมชนสงบเย็น

สันติอโศกกำลังทดลองชีวิตชุมชนเช่นนี้อยู่ เช่นที่ปฐมอโศก การทดลองเช่นนี้มีความสำคัญ เพราะเป็นการสร้างระบบชีวิตที่กลับไปหาพระพุทธเจ้า ปัญหาไม่ว่าจะทำได้สำเร็จมากน้อยแค่ไหนในระดับมหภาค ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องเฝ้าดูกันต่อไป

ฉะนั้น ไม่ควรโจมตีพระโพธิรักษ์ด้วยเรื่องหุยมหิหม แต่ควรสนับสนุนให้ท่านสร้างชุมชนด้วยลัทธิบุญนิยมของพระพุทธเจ้า แต่ถ้าท่านจะเพลาการวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นด้วยความรุนแรงลงบ้างก็อาจจะมีคนมาสนับสนุนแนวทางของท่านมากขึ้น

งานที่สันติอโศกกำลังทำเป็นเรื่องสำคัญแต่ยาก จึงต้องการแนวร่วม แนวร่วม
นี้ไม่จำเป็นต้องทำเหมือนกันแต่ไปทางเดียวกัน

ธรรมกาย

ในขณะที่วัดส่วนใหญ่ทำตัวเองสกปรก ทั้งในเรื่องบริเวณ สถานที่
และบุคคล รวมทั้งติดต่อกับคนสมัยใหม่ไม่รู้เรื่อง

วัดพระธรรมกายเป็นตัวอย่างที่ดีของการแก้ไขสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ทำ
ให้คนสมัยใหม่หันมาเข้าวัด นี่ควรจะเป็นบทเรียนแก่วัดทั้งหลายที่จะต้อง
ปรับปรุง

สมาธิเป็นของดีที่ให้ทิพย์สุขซึ่งมนุษย์ควรจะได้รับ และส่งต่อไปให้
เกิดปัญญาการทำสมาธิมีหลายวิธี และอย่าไปติดอยู่ในสมาธิ ต้องต่อไปที่
ปัญญา ทั้งปัญญาทางสังคม และปัญญาที่จะนำไปสู่นิพพาน

สวนโมกข์

สัตว์ถูกกำหนดโดยธรรมชาติทางวัตถุที่เป็นสมองให้ทำได้เท่าที่สัตว์
จะทำได้เช่นนั้นๆ โดยไม่มีบาปมีบุญ

มนุษย์ต่างจากสัตว์ที่วัตถุ โครงสร้างของสมองสามารถส่งผลให้เกิด
นามธรรมอันไปพ้นอำนาจของวัตถุ จึงเกิดมีเรื่องราวบุญคุณโทษและมี
ศักยภาพทางปัญญาอันไม่มีที่สิ้นสุด

มนุษย์ควรมีโอกาสที่พัฒนาทางปัญญาไปให้ไกลที่สุดเท่าที่
ศักยภาพของมนุษย์จะพึงเอื้ออำนวย แต่มนุษย์ส่วนใหญ่กลับจมอยู่ในความ
มืดมิดของอวิชชา เพราะยึดถือในสิ่งที่ผิดๆ และถูกปิดบังครอบงำด้วย
ประการต่างๆ ในชีวิตและสังคม

บทบาทที่ยิ่งใหญ่ของพุทธศาสนิกชน คือท่านมาปลดปล่อยมนุษย์
ออกจากความมืด ทำให้อยู่ในฐานะที่จะพัฒนาปัญญาไปให้เต็มตามศักยภาพ
ได้

ด้วยปัญญาเท่านั้นที่จะบรรลุธรรม ปลดปล่อยตัวเองให้เป็นอิสระ
จากความเป็นทางทั้งปวงได้ และด้วยปัญญาเท่านั้นจึงจะเข้าใจว่าอะไรเป็น
อะไร

ในอนาคตยิ่งโลกมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ยิ่งต้องการปัญญาที่จะทำให้สามารถจัดระบบสังคมที่เอื้ออำนวยต่อสันติได้

คำอุทธรณ์ต่อชนชาติไทย

เราคนไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นหลัก พระพุทธศาสนาเท่านั้น
เป็นของประเสริฐที่สุด

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงคิดค้นและสร้างพระพุทธศาสนาเป็น
มหาบุรุษอันมีพระปัญญาธิคุณยอดเยี่ยมในโลก ที่หลายพันปีจะมีผู้เกิดขึ้นสัก
คนหนึ่ง

ความคิดในพระพุทธศาสนาสามารถนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาชีวิตและสังคมที่แปรผันไปในสภาพต่างๆ หากมีปัญญาพอที่จะติดตามหรือดักหน้าความแปรผัน (อนิจจัง) ของเหตุการณ์ต่างๆ อันขึ้นกับเหตุปัจจัยอันสลับซับซ้อนที่หมุนเนื่อง (อิทัปปัจจยตา) ให้เกิด

ชีวิตและสังคมมีวิวัฒนาการหรือบางครั้งก็มีถดถอยวิวัฒนาการมาจน
 สลับซับซ้อน ซึ่งต้องการปัญญาอันยิ่งที่จะมองให้เจาะทะลุ มนุษย์จึงจะ
 สามารถสร้างสังคมที่มีสันติสุข ถ้าไปติดอยู่ในความโง่เขลาด้วยเหตุใดก็ตาม
 แล้วไซ้ร้ย่อมแก้ปัญหาไม่ได้ และยิ่งทำให้เกิดความทุกข์ยากมากขึ้น

ในช่วง 100 ปี ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ละทิ้งพระพุทธศาสนาหันไปจับแนวทางตะวันตก แต่จับได้เฉพาะส่วนที่เป็นวัตถุ มาเป็นหลักในการพัฒนาประเทศ แม้ประเทศจะมีวัตถุมากขึ้น แต่ปรากฏความเสื่อมโทรมทั่วไปทั้งทางจิตใจ ชีวิตครอบครัว ชีวิตชุมชน เศรษฐกิจของชาวชนบทพังทลายทั้งประเทศ วัฒนธรรมชุมชนอันเป็นระบบสวัสดิการสังคมทั้งทางเศรษฐกิจและจิตใจแตกสลาย ชีวิตผู้คนระหกระเหิน ความสัมพันธ์ของพ่อแม่ลูกแปรผันไปทางที่เป็นโทษอันร้ายแรงต่อสุขภาพจิต

ลูกผู้หญิงและเด็กของเราต้องไปเป็นโสเภณี

ป่าไม้และสิ่งแวดล้อมของเราถูกทำลาย

อาชญากรรมระบาดจนเมืองไทยไม่น่าอยู่

ประเทศไทยต้องทำตัวเป็นลูกน้องต่างประเทศ ซึ่งก็ได้มีพลังทางจริยธรรมสูงส่งแต่อย่างใด ล้วนเป็นพวกจิตเล็ก ที่คอยเอารัดเอาเปรียบและแสวงหาลูกน้องใหม่อยู่ในอาณัติตน ทำให้ประเทศไทยเศร้าหมองหมดศักดิ์ศรีลง

พุทธัง สรณัง คัจฉามิ

เราเอาแต่สวด แต่ไม่เคยเอามาคิดอย่างจริงจังจ้ะ พระพุทธเจ้าจะ
ช่วยเราได้อย่างไร เราคิดตั้งแต่การช่วยแบบอิทธิปาฏิหาริย์ พระพุทธองค์ทรง
ปฏิเสธรการพึ่งพาอิทธิปาฏิหาริย์ ทรงชี้ไปที่ปัญญาว่า

นตถิ ปญญา สมาอาภา

เราควรจะหันกลับมาศึกษาพุทธธรรมอย่างจริงจังให้เกิดปัญญา
เพื่อนำมาเป็นหลักในการสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมในเชิงพุทธขึ้น ให้
เป็นสังคมที่หลุดพ้นจากความเศร้าหมอง มีสันติสุข มีประกายสดใสด้วยพลัง
ทางจริยธรรม มีศักดิ์มีศรี เป็นตัวอย่างและเป็นผู้นำในโลก

สมัยนี้หากต้องการศึกษาพุทธธรรมในทางที่จะทำให้เกิดปัญญาก็
เป็นการง่ายแล้ว เพราะท่านพุทธทาสภิกขุ และท่านพระราชวรมนิได้สร้าง
งานทางนี้ไว้มาก สมควรที่ชาวไทยและชาวโลกจักแสวงศึกษาให้คุ้มกับการที่
เกิดมาร่วมสมัยกับบุคคลเช่นพระเถระทั้งสอง

ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะสถาบันทางพระพุทธศาสนาว่า เรามีวัดประมาณ
30,000 วัด มีพระกว่า 200,000 รูป มีเณรกว่า 100,000 รูป เป็นทรัพยากร

อันมโหฬารของสังคม คือมีทั้งที่ดิน อาคารสถานที่ อุปกรณ์ บุคลากร
งบประมาณ คือเงินและข้าวของที่มีผู้ถวาย อีกทั้งศรัทธาของประชาชนซึ่ง
ไม่ใช่เป็นการง่ายที่จะสร้างให้เกิดขึ้น ทั้งหมดจะต้องนำมาเป็นส่วนสำคัญใน
การพัฒนาสังคม

เรื่องนี้รัฐบาลกับสภาพนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติยังไม่
ค่อยให้ความสนใจ เพราะมัวไปสนใจพ่อค้าและการค้าขายเป็นสำคัญ

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างหัวข้อที่อาจนำมาพิจารณาในเรื่องสถาบันทางพุทธศาสนา
กับการพัฒนา

1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของวัด

วัดควรดูแลให้บริเวณวัดสะอาด ปลุกต้นไม้ให้ร่มรื่น มีบรรยากาศ
แห่งความสงบ สำหรับประชาชนใช้เป็นที่พักผ่อนจิตวิญญาณอันเมื่อยล้าจาก
สภาพสังคมปัจจุบัน

พระเณรไม่ควรจะอยู่ว่างๆหรือมั่วสุมกันสูบบุหรี่ ดูโทรทัศน์

ฝ่ายบ้านเมืองและฝ่ายพระควรจะมีการรณรงค์เรื่องนี้กันอย่างจริงจัง

2. การศึกษาของพระสงฆ์และสามเณร

พระสงฆ์และสามเณรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย ไม่เข้าใจพุทธธรรมอย่างลึกซึ้ง และไม่เข้าใจสภาพสังคมปัจจุบัน จึงสื่อสารกับประชาชนไม่ได้ และเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณไม่ได้ ความสัมพันธ์ระหว่างพระกับประชาชนเป็นเพียงพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่

การที่มีพระสงฆ์ที่เข้าใจพุทธธรรมลึกซึ้งและเข้าใจชีวิตและสังคมในปัจจุบัน และมีความสามารถในการสื่อสาร มีความสำคัญต่อประเทศไทยและต่อโลกมาก สมควรที่รัฐบาลและทางการคณะสงฆ์จะให้ความสนใจต่อเรื่องนี้ให้มากที่สุด

3. บทบาทของพระสงฆ์

พระพุทธเจ้าทรงสร้างพระสงฆ์ขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์หลักสองประการคือ

(1) เพื่อให้บรรลุนิพพาน

(2) เพื่อช่วยสังคม

ในสภาพปัจจุบันพระสงฆ์มีบทบาทช่วยสังคมได้หลายอย่าง เช่น

3.1 ในทางความคิด

ทุกวันนี้สังคมไทยพบทางตันหลายอย่าง เช่น ทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง ทางการศึกษา ทางการพัฒนาเด็ก ทางสาธารณสุข เป็นต้น บ้านเมืองไม่มีสมองหรือสติปัญญาพอ คณะสงฆ์ควรเป็นสมองให้บ้านเมือง โดยเฉพาะถ้ามีการส่งเสริมการศึกษาของพระสงฆ์ในข้อ 2 เราจะมีพระสงฆ์ที่ฉลาดปราดเปรื่อง เป็นกำลังทางสมองให้ประเทศอีกทางหนึ่ง และน่าจะเป็นสติปัญญาที่เป็นกลางยิ่งกว่าที่ได้จากนักวิชาการทางโลก ซึ่งจำนวนมากมีอคติ เพราะผลประโยชน์

3.2 ในทางการให้การศึกษาแก่ประชาชน

ถ้าพระเข้าใจปัญหาของประชาชน และมีความสามารถในการสื่อสาร ปรับปรุงวิธีการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพจะเกิดประโยชน์แก่สังคมเป็นอย่างมาก

3.3 สอนสมณะวิปัสสนา

พระจะต้องสอนการเจริญสติ สมาธิ และวิปัสสนาได้ทุกองค์ เพราะเรื่อน้อยอยู่ในมรรค 8 หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นพระไม่ฝึกจิตไม่ได้ เป็นชาวพุทธไม่ฝึกจิตไม่ได้ ฝึกแล้วจะได้รับทิพยสุขซึ่งมนุษย์สมควรจะได้รับ และสามารถแก้ปัญหาพฤติกรรมได้ จึงเป็นมรรควิธีที่สำคัญในการพัฒนาชีวิตและสังคม

3.4 พัฒนาชุมชน

ขณะนี้เรามีพระที่เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนอย่างได้ผลดี ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ และตั้งอยู่ในความดี ทั้งนี้โดยรัฐบาลไม่ต้องเสียเงินเลย สมควรจะเป็นแนวทางหลักอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาชุมชน

3.5 สังคมสงเคราะห์

ขณะนี้ประชาชนมีปัญหาสารพัดซึ่งรัฐบาลไม่มีคำตอบ เช่น ลูกคนจนในเมืองที่พ่อแม่ต้องทำงานทั้งคู่ ไม่มีใครเลี้ยงลูก ลูกคนงานก่อสร้างที่ไม่ได้เรียนหนังสือ เรื่องเด็กกำพร้า เรื่องคนแก่ เรื่องคนพิการ ฯลฯ

ถ้าวัดและพระสงฆ์จะเข้ามารับรู้ศึกษาปัญหาเหล่านี้ ก็อยู่ในฐานะที่จะบรรเทาทุกข์ดวงวิญญาณอันบอบช้ำของคนจำนวนมากเหล่านี้

4. การบริหารจัดการวัด

วัดมีเรื่องที่จะต้องบริหารจัดการมากทั้งในเรื่องวัสดุ อาคารสถานที่ คน เงิน และบริหารเพื่อการพัฒนา

หลวงตาแก่ๆที่ไม่ค่อยมีความรู้ความสามารถคงจะทำได้ หรือทำไม่ได้ คงจะต้องมีการคิดพัฒนาการบริหารจัดการวัดกันใหม่ ให้วัดสามารถเป็นส่วนในการพัฒนาชีวิตและสังคมได้อย่างเต็มที่

5. สื่อมวลชนกับพระพุทธศาสนาในการพัฒนา

หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ควรออกไปดูงานที่ดีๆ ของพระรูปต่างๆ ที่กำลังทำอยู่ และนำมาเสนอต่อประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ให้เกิดความตระหนักถึงทางสาธารณะถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อการพัฒนา

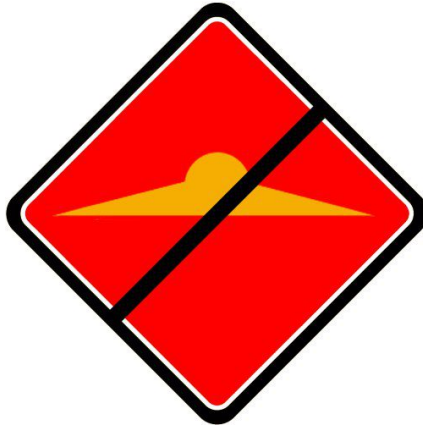
ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างและหัวข้อ มีอย่างอื่นๆ และมีรายละเอียดอีกมาก

รัฐบาลควรจะเข้าใจถึงศักยภาพของสถาบันทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนา แผนพระพุทธศาสนากับการพัฒนาน่าจะเป็นแผนหนึ่งและแผนสำคัญ แผนอื่นๆ รัฐบาลต้องใช้เงินมาก แผนนี้รัฐบาลเกือบจะไม่ต้องใช้เงินเลย เพราะมีเงินหมุนเวียนเกี่ยวกับทางศาสนาจำนวนมาก แต่ไม่ออกมาในทางที่จะสร้างคุณค่าแก่ชีวิตและสังคมของไทย

สมควรที่รัฐบาล คณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนจะร่วมกันคิดและเคลื่อนไหวให้พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็น สรณัง คัจฉามิ โดยเนื้อหาสาระจริงๆ มิใช่โดยสวดเป็นพิธีกรรมเท่านั้น

ถึงเวลาแล้วที่คนไทยจะประกาศความเป็นไททางความคิดในการพัฒนา

พระพุทธศาสนาจะเป็นธงชัยของเรา

อ่านหนังสือเพิ่มเติมได้ที่

AntiPraDhammakaya.blogspot.com